گۆڤارا زانستێن مرۆڤایەتی یا زانکۆیا زاخۆ
مجلة العلوم الانسانية لجامعة زاخو
Humanities Journal of University of Zakho (HJUOZ)
hjuoz.uoz.edu.krd
p-ISSN: 2664-4673
e-ISSN: 2664-4681
Vol. 12, No. 4, pp. 940–950, October-December.-2024.
journals.uoz.edu.krd

ڤەدیتنا دینامیکێن دەروونی و جڤاکی د ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" یا کەمال سلێڤانەییدا ل دووڤ تیۆرییا ئەلفرێد ئەدلری

دلێر کەمال ئەحمەد *

پشکا زمانێ کوردی، کۆلێژا زانستێن مرۆڤایەتی، زانکۆیا زاخۆ، کوردستان- عێراق.

تاريخ الاستلام: 2024/07 تاريخ القبول: 2024/09 تاريخ النشر: 2024/12 https://doi.org/10.26436/hjuoz.2024.12.4.1466

پوختە:

ل دووڤ تیۆرییا ئەدەبی پەیوەندییەکا خورت د ناڤبەرا ڕۆمانێ و جڤاکی و تاکەکەسیدا هەیە، کو گەلەک جاران ڕۆمان دبیتە خۆدیکەک بۆ جڤاکی و تێدا دینامیکێن ئالۆزێن د ناڤبەرا تاکەکەسان و ژینگەها جڤاکیدا بەرچاڤ دکەت و دیتنێن کوورێن دەروونی ل دۆر ڕەفتار و هەستێن مرۆڤی وێنە دکەت. ل بن سیبەرا ئەڤێ دیتنێ، ئەڤ ڤەکۆلینە بزاڤێ دکەت ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" شڕۆڤە بکەت و ب سەر مەودایێن دەروونی و جڤاکی یێن کەسایەتییێن ڕۆمانێ هل ببیت، کو نڤیسکارێ ئەوێ ب ڕێکا تەکنیکێن ئافراندنا ڕۆمانێ پەنایا خوە برییە بەر و ب ئاراستەیەکێ جڤاکی ـ دەروونی بزاڤا نڤیسینا ڕۆمانا خۆ کرییە کو دەربڕینێ ژ ڕەوش و ژیانا تاکەکەسی و جڤاکەکێ دەستنیشانکری بکەت. ڤەکۆلینێ خوە ل ژێر ناڤونیشانێ **"ڤەدیتنا دینامیکێن دەروونی و جڤاکی د ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" یا کەمال سلێڤانەییدا ل دووڤ تیۆرییا ئەلفرێد ئەدلری"** دیتییە. ژ بۆ ئەنجامدانا ئەڤێ ڤەکۆلینێ و دەستنیشانکرنا ئەڤان ڕەهەندان، ڤەکۆلەری تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلری ژێگرتییە، چونکی ئەڤ تیۆرییە پێگەهێ جڤاکی و ئاوایێ ژیانکرنا تاکەکەسی د ناڤ کۆمێدا ب گرنگ دزانیت و دئێختیە ژێر بارێ خواندن و دووڤچوونێ. ڤەکۆلەر گەهشتینە ئەوی ئەنجامی کو ڕۆماننڤیسی ب باشی شیایە پرسگرێکێن تاکەکەسی د ناڤ جڤاکیدا بەرجەستە بکەت و دەربڕینێ ژ ناسنامەیا کەسی و کۆمێ د چارچووڤەیەکێ دیارکریدا بکەت و گرێیێن دەروونی ب تایبەتی گرێیا "خوەکێمدیتنێ" ل دەڤ تاکەکەسان نیشان بدەت، کو ژ ئەنجامێ هەبوونا ئاریشە و پرسگرێکان و هێزێن ژ خوە مەزنتر پەیدا دبیت.

پەیڤێن سەرەکی: کەسایەتی، گرێیا خوەکێمدیتنێ، جڤاك، ئەدلر، نەییا بەندەمانێ، ڕۆمان.

1. پێشەکی

ڕۆمان وەکو ژانرەکێ گرنگێ ئەدەبی، دەربڕینێ ژ ڕەوش و کاودانێن جودا یێن ژیانا مرۆڤان ل ناڤ جڤاکەکێ دەستنیشانکری دکەت. ئەڤ ژانرە وەکو هەمی ژانرێن دی یێن ئەدەبی هەلگرا نامە و پەیامەکێیە، کو نڤیسکار ب ئارمانجا گوهۆڕین یان بەرچاڤکرنا مژارەکێ یان کۆمەکا مژار و دیاردەیان دئێخیتە بەردەستێ خواندەڤانی. ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" ژ ئەوان ڕۆمانایە، کو دەربڕینێ ژ ڕەوش و کەتوارێ جڤاکێ کوردی و دابونەریتێن کەڤنار و ئاوایێ هزرکرنا مرۆڤێ کورد ل هەمبەر دیاردە و بابەتێن ڕۆژەڤێ ب ئاوایەکێ گشتی و ل بەرچاڤوەرگرتنا کەسایەتی و دەروونێ ئەوی دکەت.

1.1 گریمانا ڤەکۆلینێ

د بەرسڤدانا پرسیارێن ڤەکۆلینێدا، گریمانا هندێ دهێتەکرن:

1- ئەرێ چاوا گرێیا خوەکێمدیتنێ ل دەڤ کارێکتەرێن ئەڤێ ڕۆمانێ پەیدابوویە و ئەگەرێن ئەوان زیانێن دەروونی چ بووینە؟

2- کاراکتەرێن ڕۆمانێ ب چ میکانیزم ژ ئەوان گرێیان ڕزگار بووینە؟

3- ڕۆمانا دەستنیشانکری هەلگرا ناڤەڕۆکەکا جڤاکی - دەروونییە و دەربڕینێ ژ ژانێن تاکی و کۆمێ دکەت؟

4- ئەرێ نڤیسکارێ ڕۆمانێ شیایە دۆرهێلەکێ بۆ کەسایەتییان بهێلیت کو ب ئاوایەکێ ڤەکری و ئازاد دەربڕینێ ژ ناخ و داهێلانێن خوە بکەن؟

هەروەسا ئەگەرێ سەرەکییێ هەلبژارتنا ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەو بوو، کو ڕۆمانا ناڤبری هەلگرا ناڤەڕۆکەکا دەروونییە و د شیاندایە بنەمایێن تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلری ل سەر بهێنە جێبجێکرن.

1.2 کەرەستەیێ ڤەکۆلینێ

ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" یا نڤیسکار کەمال سلێڤانەیی وەکو کەرەستە بۆ ئەڤێ ڤەکۆلینێ هاتییە هەلبژارتن و ل دووڤ بنەمایێن تیۆرییا "دەروونشیکارییا کەسایەتی" یا "ئەلفرێد ئەدلری" هاتییە شڕۆڤەکرن.

1.3 ئاریشەیا ڤەکۆلینێ

مەرەما هەر کار و خەباتەکا ئەکادیمی سەلماندنا هندەك دەستکەڤت و دووڤچوونێن نوویە، بێگومان ئەڤ چەندە ژی بێی ئاریشە بەرێ خوە ناگریت. ئاریشەیا ل بەرامبەری پرۆسێسا

---

*ڤەکولەرێ بەرپرس.

This is an open access under a CC BY-NC-SA 4.0 license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

کارکرنا مە دەرکەفتی ئەڤە بوویە کو هەتا رۆژا ئەڤرۆ ب ئاوایەکێ بەرفرەهـ و ژ لایێ دەروونیڤە کار ل سەر رۆمانا کوردی - کورمانجی نەهاتییەکرن، لەورا د ئەڤێ ڤەکۆلینێدا مە بزاڤا ئەوێ چەندێ کرییە کو گرنگییێ ب ئالییێ دەروونییێ رۆمانێ بدەین و ل دویڤ تیۆرا دەروونشیکاریا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلری ناڤەرۆکا ئەوێ بەرجەستە بکەین.

1.4. ڕێبازا ڤەکۆلینێ

کار ل سەر ئەڤێ ڤەکۆلینێ ل گۆرەی میتۆدا "وەسفی - شرۆڤەکاریا دەروونی" هاتییەکرن.

1.5. ئارمانجا ڤەکۆلینێ

ئارمانجا سەرەکییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ دووڤچوون و دیارکرنا گرنگترین بنەمایێن تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی یا "ئەلفرێد ئەدلر"ی ل سەر رۆمانا "نەبیا بەندەمانێ" یا نڤیسکار کەمال سلێڤانەییە. هەروەسا هەتا چ رادە ئەڤ کەسایەتییە هەست ب هەبوونا خوە د پەیوەندییا جڤاکیدا دکەن.

1.6. پێکهاتەیا ڤەکۆلینێ

ئەڤ ڤەکۆلینە ژبلی پێشەکی و ئەنجام و لیستا ژێدەران ژ دوو بەندێن سەرەکی پێکدهێت؛ بەندێ ئێکێ ب ئاوایەکێ تیۆری بەحسێ ڕەخنەیا دەروونشیکاری و گرنگترین بنەمایێن تیۆرا دەروونشیکارییا کەسایەتی دکەت. ئەو ژی "گرێیا خوەکێمدیتنێ، هەستکرن ب کێماسییێ، قەرەبووکرن، گرێیا خوەمەزندیتنێ، ئارمانج، شێوازێ ژیانێ، گرنگییا جڤاکی"، هەروەسا بەندێ دوویێ ژی گرنگترین بنەمایێن تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی ل سەر رۆمانا "نەبیا بەندەمانێ" هاتینە پراکتیکرن.

2. ئەدەب و دەروونناسی

ئەدەبیات ڕەنگڤەدانا هزر و ئەزموون و هەستێن مرۆڤییە، ئەڤ هزر و هەستە ژ ناخ و دەروونێ مرۆڤی دەردکەڤن، لەورا ئەدەبیاتێ و دەروونناسییێ پەیوەندییەکا موکم ل گەل ئێکدو هەیە و دیرۆکا ئەڤێ پەیوەندییێ ژی بۆ سەرهلدانا ژانرێن ئەدەبی ڤەدگەریت. ب ڕێکا خواندنا تێکستێ ئەدەبی و شرۆڤەکرنا کۆدێن تێکستێ ڕەخنەگر ب سەر واتا و دەلالەتێن ڤەشارتی د ناڤ تێکستێ ئەدەبیدا هەل دبیت و دزانیت ئەڤ جۆرێ تێکستێ، ژبەر چ و د چ رەوشەکێدا هاتییە ئافراندن. د هەمان دەمدا ئەڤ کارێ ڕەخنەگری دبیتە شرۆڤە و کارەکێ دەروونناسی، چونکی ڕەخنەگر لێگەریان و هەلسەنگاندنێ بۆ واتایێن ڤەشارتی و دەلالەتێن کوور د ناڤ تێکستێدا ب ڕێکا میتۆدێن دەروونناسییێ دکەت.

ئانکو ئەم دشێین بێژین، کو نڤیسکار ژ ئاراستەیەکێ و دەروونناس ژ کوژییەکێ دی تەماشەی ژیانا مرۆڤان دکەن و تێکستێن ئەدەبی دبنە هێڤێن و مەیدانا کار و دیتنێن ئەوان. هەروەسا "ئێکەم کەسێ ب ئاوایەکێ زانستی بەحسێ پەیوەندییا د ناڤبەرا ئەدەبیات و دەروونناسییێدا کری، زانایێ نەمساوی سیگمۆند فرۆید بوو، ئەو ژی ب ڕێکا خواندنا بەرهەمێن ئەدەبی وەکو بەرهەمێن شکسپیری و شیا ئێکەم تیۆرییا شرۆڤەکرنا دەروونی ل سالا 1900 د ناڤ ئەدەبیاتێدا بەرجەستە بکەت".(ئەسوەد، 2015: 114)

2.1. ئەلفرێد ئەدلر 1937-1870

ڕێبەرێ قوتابخانەیا شرۆڤەکرنا دەروونی و ڕەخنەیا دەروونشیکارییە. زانایێ نەمساوی سیگمۆند فرۆیدی، د وارێ دەروونناسییێدا کاریگەرییەکا مەزن ل سەر هزر و دیتنێن ئەوی کرییە. بەلێ ئەلفرێد ئەدلر ژی خودانێ بۆچوونێن خوە یێن تایبەتە و شیایە ب هزرێن خوە تیۆرەکا سەربخۆ بئافرینیت و بالا پسپۆر و شارەزایێن دەروونی و ئەدەبیاتێ ڕابکێشیت. ئەڤ زانایە د تیۆرییا خوە یا ب ناڤێ تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی، ب مەرەما شرۆڤەکرنەکا دەروونی ل سەر تێکستێن ئەدەبی پشتبەستنێ ل سەر خەونان و هێمایێن ئەدەبی دکەت، کو ئەڤ چەندە ژی ب ڕێکا گرێیا هەست ب کێماسیکرنێ بەرچاڤ دبیت. (شمیسا، 224:1383-225). ئەڤ هزر و دیتنە ژی بەرۆڤاژی دیتنێن فرۆیدی بوون، ژبەر کو فرۆیدی هەر تشت ب سێکسیڤە گرێددا و دگۆت کو سێکس سەدەمێ سەرەکییێ نەخوەشییێن دەروونی و داهێنانییە. بەلێ ئەدلری تەکەزێ ل سەر هەستێ کێماسییێ و خوەکێمدیتنێ دکر و ئەڤ ئێکە دکرە ئەگەرێ سەرەکییێ ئافراندن و داهێنانا بەرهەمان. (الموسي، 1976: 74) ئەڤ تەکەزییا ئەدلری بۆ ئەوێ چەندێ ڤەدگەریت، کو گرێیا خوەکێمدیتنێ یان هەستکرن ب کێماسییێ پتر د ناڤ بەرهەمێن ئەدەبی و هونەریدا بەرجەستە دبیت. نڤیسکار هەست و هزرێن خوە یێن داهێلای و ڕاست ل ئەڤێرێ ب سالۆخ و دەربرینەکا ئەدەبی پێشچاڤ دکەت. زێدەباری ئەڤێ چەندێ "دەروونناسێن هەڤچەرخ ڕوانگەهێن دەروونناسییێن خوە ل سەر بنەمایێ بەرهەمێن شکسپیر، ستاندال و یستۆیڤیسکی دانایە." (ادلر، 137: 55) ئەدلر ل دۆر ئەڤێ ئێکێ ژی دبێژیت کو زانستێ دەروونناسییێ ڕۆلەکێ مەزن و گرنگ د پێشئێخستنا ئەدەبیاتێ ب تایبەتی و شارستانییا جیهانێ ب گشتیدا هەیە و ئێک ژ ئەلەمێنتێن بهێزێن ئافراندنێیە. (بەرواری، 2019: 68) ئانکو خوەکێمدیتن بوویە ئەگەر کو مرۆڤ ئافراندن و داهێنانان پێشکێشی جڤاکێ مرۆڤایەتییێ بکەت.

2.2. گرنگترین بنەمایێن تیۆرییا دەروونناسییا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلری:

زانایێ دەروونناسی ئەلفرێد ئەدلری چەندین بنەمایێن سەرەکی بۆ تیۆرییا خوە دەستنیشانکرینە. ئەڤ بنەمایە بووینە خالێن بنگەهین یێن جوداکرنا ئەڤێ تیۆرییێ ل گەل تیۆرییێن دی یێن دەروونشیکاری، کو ژ لایێ هندەك زانایێن دی یێن دەروونناسییێڤە وەکو "سیگمۆند فرۆید" و "کارل گۆستاف یۆنگ"یڤە هاتینە پێشنیارکرن. ل ئەڤێرێ ئەم دێ ب هووری و پوختی بنەمایێن ئەڤێ تیۆرییێ دەستنیشان کەین.

2.2.1. گرێیا خوەکێمدیتنێ (Inferiority Complex):

ئێك ژ خالێن بنگەهین د تیۆرییا ناڤبریدا، هەستکرن ب کێماسییێ یان خوەکێمدیتنە. زانا و چاڤکانییێن دەروونناسییێ تەکەزێ ل سەر ئەڤێ چەندێ دکەن، کو پتربیا کار و چالاکییێن مرۆڤی ژ ئەنجامێ هەستا خوەکێمدیتنێ پەیدا دبن و ئەڤ کار و کریارە دبنە ڤەرێژەك بۆ پێشکەڤتن و شارستانییا جیهانێ.

ئەلفرێد ئەدلری هەر ل دەستپێکا تیۆرییا خوە گرنگییەکا مەزن ب ئەڤێ خالێ دایە و کرییە ستوون و بنیاتێ ئاڤاکرن و دارشتنێ "ئێك ژ گرنگترین خالێن تیۆرییا دەروونناسییا کەسایەتی گرێیا خوەکێمدیتنێیە و ب ئاوایەکێ بەفرەهـ جهێ خوە د وارێ دەروونناسییێدا کرییە و ژ لایێ چەندین زانا و پسپۆرێن دەروونیڤە ل سەر ئاستێ جیهانێ کار ل سەر هاتییەکرن." (ئەدلر، 2022: 64) ل گۆرەی دیتنا دامەزرێنەرێ ئەڤێ تیۆرییێ هەمی کەس تووشی گرێیا خوەکێمدیتنێ دبن و ئەڤە ژی

تشتە ئاساییە و د شیاندایە بهێتە چارەسەرکرن. "گرێیا خوەکێمدیتنێ ل دەڤ تاکەکەسی پەیدا دبیت، ب تایبەتی دەمێ هەست دکەت کو یێ بێدەستهەلاتە یان هەست ب دەستهەلاتەکا ژ خوە مەزنتر دکەت، ئەڤ هەستە ژی ل قوناغێن زارۆکینییێ ل دەڤ تاکەکەسی پەیدا دبیت." (مەلازادە، 2016: 282) د ئەڤێ بۆچوونێدا سەدەمێ لاوازییێ هێڤێنێ چێبوونا گرێیا ناڤبری ب تایبەتی ل ژییێ زارۆکینییێ. "ئەو کەسێ گرێیا خوەکێمدیتنێ هەی، بۆچوونەکا نەگونجایی ل سەر کەسایەتییا خوە هەیە و هەست دکەت، کو نەشێت خوە ل گەل پێدڤیێن ژیانێ بگونجینیت." (عەبدولرەحمان، 2018: 59). ئانکو ئەو کەسێ تووشی ئەڤێ گرێیێ دبیت ژ هزر و کەسایەتییا خوە یێ ڕازی نینە، لەورا نەشێت ب باشی دەبارا ژیانێ بکەت و کاروبارێن خوە ب ڕێڤە ببەت. ل دویڤ شرۆڤەکارییا تیۆرییا کەسایەتی، گەر جار بۆ جارێ تاکەکەس هەست ب کێماسییێ د ژیانا خوەدا بکەت تشتەکێ نورمالە، بەلێ گەر ئەڤ هەستکرنا ب کێماسییێ بۆ دیاردە و بەرەڤ گرێییێڤە چوو، ل ئەوی دەمی دبیتە پرسگرێکەکا دەروونی. ژ لایەکێ دیڤە، ئەدلر گرنگییەکا مەزن ب هەبوونا ئارمانجێ د ژیانێدا ددەت و دبێژیت: "مادام هەستێك هەیە وامان لێدەكات، كە ئێمە هەمیشە بیر لە باشتربوون بكەینەوە، ئەگەر دەستیش بگرین لە هەندێك شت، كە ئازایەتیمان دەردەخات ئەوە خۆ ڕزگاركردنمانە لە هەستی خۆ بە كەم زانین." (ئادلر، 2005: 67-68) ئەڤ هەستێ باشتربوونێ و دوورکەڤتن ژ خوەکێمدیتنێ ل ئەوی دەمی پەیدا دبیت، دەمێ مرۆڤ ب ئارمانجێن خوە شاد دبیت و قەرەبوویا کێماسییێن خوە دکەت. هەروەسا ل دۆر ئەڤێ گرێیێ و دەمێ پەیدابوونێ وەها هاتییەگۆتن "گرێیا خوەکێمدیتنێ ب ئاشکرایی د چێبوونا ئاریشەیێدا دیار دبیت، دەمێ کەسێ تووشبووی یێ بەرهەڤ نەبیت بەرهنگارییا ئاریشەیێ ببیت و چارەسەر بکەت." (Zwart, H. A. E, & Zwart, H. A. E. 2019: 51) کەواتە ئەڤی کەسی باوەری ب شیانا خوە بۆ چارەسەرکرنا ئاریشەیێ نینە و ل جهێ هەولێن چارەسەرکرنێ بدەت بەرۆڤاژی ژ ئاریشەیێ درەڤیت و ل جهێ خوە دهێلیت. ئەڤ بنەمایە ژ ڤەرێژا ئەڤان فاکتەران سەرهلدایە:

2.2.2. ژدەستدانا جەستەی و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ: ئەدلر ئەڤی فاکتەری ب قوناغا زارۆکینییێڤە گرێددەت، ل دەمێ زارۆك ژ ڕوییێ جەستەییڤە یێ تەمام نەبیت یان پەككەفتی بیت، هەروەسا ئاماژەیێ ب ئەوان کارڤەدانان ددەت یێن ژ ئەنجامێ ئەڤێ ژدەستدانێ پەیدا دبن: "ئەدلر باس لەوە دەكات كەسێك لە ڕووی جەستەوە كەمئەندام بێت، یاخود لە جەستەی خۆی ڕازی نەبێت زۆر جار ئەم ڕازینەبوون و كەموكورییە بە هونەر پڕی دكاتەوە" (صلیوە، 2013: 98) ئانکو تاکەکەس ب ڕێکا ئافراندن و داهێنانا بەرهەمێن ئەدەبی و هونەری دشێت جهـ و ڤالاهییا ئەڤی هەستی ل دەڤ خوە نەهێلیت یان پڕ بکەت. ژبەر کو بەرهەمێن ئەدەبی و هونەری دشێن ڕۆلەکێ مەزن د پڕکرنا ئەڤان جۆرە هەستاندا بگێڕن. هەروەسا چاوانییا سەرەدەریکرنێ ل گەل ئەڤی جۆرێ هەستی ب خوە جهێ ل سەر ڕاوەستیانێیە، چونکی ئەگەر ب ئاوایەکێ سەرکەڤتیانە سەرەدەری ل گەل هاتەکرن، ل ئەوی دەمی تاکەکەس تووشی چ گرێ و ئالۆزی و دژوارییێن جڤاکی نابیت "خۆگونجاندن ل گەل ئەوان کێماسییان دبیتە ئەگەرێ سەرکەڤتنێ، بەرۆڤاژی ئەڤێ چەندێ خۆنەگونجاندن ل گەل ئەوان دبیتە ئەگەرێ شکەستنێ." (شمیسا: 1383: 225) لەورا پێدڤییە تاکەکەس ب ئاوایەکێ هۆشیارانە سەرەدەرییێ ل گەل گرێیا خوەکمدیتنێ یان هەستکرن ب کێماسییێ بکەت.

2.2.3. ژدەستدانا دایبابان و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ: ئەڤ جۆرێ هەستکرنێ کاریگەرییەکا دژوار ل سەر ناخ و دەروونێ تاکەکەسان هەیە و شوینوارێن ئەڤێ کاریگەرییێ بۆ دەمەکێ درێژ دمینن. ژبەر کو دایباب چاڤکانییا بەرجەستەکرنا خوەشی و شادییێنە، ب نەمان یان ژدەستدانا ئەڤێ چاڤکانییێ دونیایا تاکەکەسان دهێتە گوهۆڕین و تووشی زەحمەتی و ئاستەنگێن دژوار د ژیانا خوە یا ڕۆژانەدا دبن. لەورا هونەرمەند و نڤیسکاران هەست ب دژوارییا ئەڤێ ژدەستدانێ کرییە و د ناڤ بەرهەمێن خوەدا ب ئاوا و ڕەنگێن جودا ئازراندییە.

2.2.4. ژدەستدانا خێزانێ "ژن و زارۆکان" هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ: کاریگەرییا ژدەستدانا خێزانێ ژ کاریگەرییا ژدەستدانا دایبابان کێمتر نینە و ئەڤ ژدەستدانە باندۆرەکا نەرێنی ل سەر کەسایەتییا مرۆڤان د ژیانێدا دکەت، ژبەر کو پشتی تاکەکەس ژیانا هەڤژینییێ پێکدهینیت بەرەڤ قوناغەکا دی و دەستپێکەکا نوو دچیت و گرنگترین تشتێ ئەوی خێزان و زارۆکێن ئەوینە، لەورا ئەگەر تاکەکەس تووشی ژدەستدانا خێزانێ ب هەر ئەگەرەکێ بوو، ل ئەوی دەمی دێ ژیانا ئەوی سەروبن بیت و تووشی ئالۆزی و تێکچوونا دەروونی و شکەستنێن نەچاڤەڕێکری بیت. "دەمێ تاکەکەس خێزان و زارۆکێن خوە ژدەستددەت هەست ب کێماسییەکا مەزن دکەت و دونیا ل پێش چاڤان تاری دبیت و دبیتە کەسەکێ ئاوازە و بەرەڤ هندەك ڕەفتار و کاروکریارێن خراپ و نەگونجایڤە دچیت، کو د ناڤ جڤاکیدا نەپەسەندن و هاتینەڕەدکرن (Rodrigues, Fernandez, Quirouez, 2019: 42) ئانکو ب ئەگەرێ ژدەستدانا خێزانێ بارێ دەروونی یێ تاکەکەسی ب تەمامی تێکدچیت و هندەك کریارێن نەرێنی دکەت، کو ڕەنگڤەدانێن خراپ ل دووڤ خوە دهێنیت." ئەڤ کار و کریارە ژی ژ پێخەمەت پڕکرنا هەستێ ژدەستدانا خێزانێیە" (عەبدولرەحمان، 2018: 59) کەواتە هەر کارڤەدانەکا تاکەکەس دکەت بۆ هەستێ ژدەستدانا خێزانێ دزڤڕیت.

2.2.5. هەژاری و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ: ئێك ژ کەڤنترین جۆرێن هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێیە و کاریگەرییەکا ڕاستەوخۆ ل سەر ژیانا مرۆڤان هەیە. هەژاری دبیتە ئەگەرێ ئەوێ چەندێ کو مرۆڤ هندەك کار و کریاران ژ نەچاری و ب مەرەما دەبارکرنا ژیانێ و دەربازکرنا ڕەوشێن دژوار بکەت. هەروەسا ئەڤ کار و کریارێن ژ نەچاری ژی ڕۆلێ خوە د پڕکرنا ڤالاهییا هەستکرن ب کێماسییێدا دگێڕن. "مالباتێن هەژار تووشی گەلەك بێبەهری، کارەسات و بەرتەنگییان دبن و ب نەچاری بەر ب ئاستەنگێن ژیانێ و ئەنجامدانا چەندین کارێن سەخت و گرانڤە دچن." (ئادلەر، 2022: 267) ئانکو هەژاری ڕێك و کاروانێ ژیانا مرۆڤان د ناڤ کۆمێن جڤاکاندا دەستنیشان دکەت، و مرۆڤێ هەژار ژ پێخەمەت پڕکرنا ڤالاهییا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ پەنایا خوە بۆ کرنا چەندین کاران د ناڤ جڤاکیدا دبەت. "ئەگەر ژیانەکا نەخوەش و برسی هەبیت، ل ئەوی دەمی تاك هەست ب کێماسی و نەبوونا خۆشییێ د ژیانێدا دکەت، ئەڤ ژیانا نەخوەش و برسی و نەبوونییێ ژی بۆ ئەگەرێن سیاسی و جڤاکی و ئابووری و ئایینی.. هتد دزڤڕیت و ئەڤ ئەگەرە ژی ل دویڤ جڤاکێن جودا دهێتە گوهۆڕین." (کلاینبرگ، 1386: 479-480) کەواتە هەژارییێ ژی

ئەگەرێن خوە هەنە و ئەڤ ئەگەرە ژ کۆمەکا مرۆڤان بۆ کۆمەکا دی جودانە، بەلێ د ناڤ هەمی کۆمێن مرۆڤاندان تاکەکەس هەست ب خوەکێمدیتنێ دکەت و بزاڤێن بەردەوام بۆ پڕکرنا ڤالاهییێ و بەرجەستەکرنا ژیانەکا خوەش و ئارام دکەت.

3.2. قەرەبووکرن Compensation

ئەدلر وەسا دبینیت کو چاڤکانییا قەرەبووکرنێ ژ هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ پەیدا دبیت "میکانیزما قەرەبووکرنێ ژ هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ دهێت، ب تایبەتی ل ئەوی جهی یێ کو تاك هەست ب کێماسییێ دکەت و ب نەچاری پەنایێ دبەت بەر قەرەبووکرنێ، و ئەڤێ ئێکێ ژی ڕۆلەکێ گرنگ د پاڤژکرنا دەروونێ مرۆڤیدا هەیە." (نووربەخش، 2020) قەرەبووکرن دبیتە ئەگەرێ گوهۆڕینا ڕەوشا گشتیا تاکەکەسی و دەروونێ تاکی ب پێشکێشکرنا ئافراندن یان داهێنانەکێ د وارەکێ دیدا ئارام و تەنا دبیت. ڤەکۆلەرەك دهێتەزمان و دبێژیت "قەرەبووکرن ئانکو سەرکەفتن د بیاڤەکێدا بۆ قەرەبووکرنا کورتهێنانێن ڕاستەقینە یان هەستپێکری د بیاڤێ مەبەستداردا" (Cherry, 2023) ل ئەڤێرێ تەکەزی ل سەر ئەوێ چەندێ هاتییەکرن، کو تاك پەنایێ بۆ قەرەبووکرنێ ب ئارمانجا پڕکرنا ڤالاهییێن هەستپێکری دبەت، و ب ڕێکا قەرەبووکرنێ هەستکرنا ب کێماسییێ ل دەڤ خوە ناهێلیت. "قەرەبووکرن بزاڤێن تاکینە بۆ زالبوونێ ل سەر لاوازییێن کەسی یان هەستکرنا ب کێماسییان، ئەڤجار ئەڤ کێماسییە ڕاستی، خەیالی، جەستەیی، دەروونی یان ماددی بن." (مهدی، 2015) هندەك تاکەکەس ب ڕێکا قەرەبووکرنێ د هەولێن بەردەوام دانە ژ بۆ پڕکرنا کێماسییێن خوە، ئەڤجار هەر جۆرەکێ کێماسییێن هەستپێکری بن. "قەرەبووکرن کێماسییان شێوازەکێ نوی یێ ژیانێ ب مرۆڤی دبەخشیت و کۆنترۆلێ ل سەر چاوانییا گەهشتنێ ب ئارمانجا دکەت." (أحمد، 2003: 100) کەواتە قەرەبووکرن دەرگەهەکێ نوو د ژیانا هندەك مرۆڤاندا ڤەدکەت و ئەڤ دەرگەهە دبیتە ئەگەرێ ئەوێ چەندێ کو هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێ نەمینیت و ل جهێ ئەوێ ئارمانج و هیڤی پەیدا ببن. هەروەسا ئەڤ چەندە بۆ مە ئاشکرا بوو، کو تاك د هەول و بزاڤێن بەردەوامدایە بۆ گەهشتن ب هیڤی و ئارمانجێن خوە و قەرەبووکرن؛ شکەستن و ڤالاهییێن هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێ ل دەڤ تاکەکەسی دگوهۆڕیت و هێزەکا ئەرێنی و داهێنەرانە ل دەڤ پەیدا دکەت بۆ ئەوێ چەندێ بەردەوامییێ ب ژیانا خوە ب ئاوایەکێ سەرکەفتییانە بدەت.

3.3. گرێیا خوەمەزندیتنێ Superiority Complex

هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ و تێهزرینا زێدە ل سەر ئەڤێ پرسگرێکێ، بەرێ تاکەکەسی ددەتە قەرەبووکرنا زێدەتر ژ یا پێدڤی، و ئەڤ چەندە ژی زەمینەسازییێ بۆ چێکرنا گرێیا خوەمەزندیتنێ ل دەڤ تاکی پەیدا کەت. لەوڕا تاك د کاودانێن وەهادا پێکۆلێن ژ دل بۆ دەستهەلاتداری و خوەمەزندیتنێ ژ هەمی ئاراستەیان دکەت و هزرەکا ئێکجار مەزن بۆ لێهاتن و شیانا خوە هەیە. کەسێن تووشی ئەڤێ ڕەوشێ دبن ب ئاسانی دکارن هەر تشتێ ل دەوروبەرێ خوە کێم بکەن و ب تنێ بهای ب کەسایەتی و کار و چالاکییێن خوە بدەن. لەوڕا دەروونناس ئاماژێ ب ئەڤێ ئێکێ ددەن، کو کەسێن ژ ئەڤی ڕەنگی تووشی خوەپەرێسییێ دبن و هەر تشت ب تنێ بۆ خوە دڤێن، بێگومان ئەڤ ئێکە ژی لایەنێ نەرێنی یێ هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێ ب زەلالی ل دەڤ تاکەکەسی بەرچاڤ دکەت. "تاکەکەس پەنایێ بۆ خوەمەزندیتنێ ب ئارمانجا ڤەشارتنا کێماسییان و چارەسەرنەکرنا ئاریشەیێن خوە دبەت. هەروەسا ئەڤ تاکەکەسە ل ئەوێ باوەرییێیە کو ب شیان و لێهاتنێن خوە ژ هەمی کەسێن ل دەوروبەری خوە باشترە و چ کەسان ل ئاستێ شیانا خوە نابینیت، و ئەڤ چەندە ژی زێدەرۆوییەکا ئاشکرایە د دیتن و بەرێخوەدانێن ئەویدا" (Adler, 1992: 45) ب ئەڤێ ڕێکێ تاکەکەس ژ هەستێ بەرپرسیاری و چارەسەرکرنا ئاریشەیان دەرڤێت و ب قەرەبووکرنەکا زێدە تووشی گرێیا خوەمەزندیتنێ دبیت و کەسێ ژبلی خوە ل دەردۆرا خوە نابینیت. "ئەڤ گرێیە هەستەکێ بهێز و خاپینۆکە، کێماسی و هەستێن خوەکێمدیتنێ ل پشت خوە ڤەدشێریت و بزاڤێن بێسوور بۆ قەرەبووکرنێ دکەت، بەلێ ئەڤ جۆرێ قەرەبووکرنێ ل دەڤ هەلگرێن گرێیا خوەمەزندیتنێ یا سەرکەڤتی نابیت، ژبەر کو ئەڤ کەسە تووشی تێکچوونێن دەروونی بووینە و هەر تشت ب تنێ بۆ خوە دڤێن و کارلێکا ئەوان ژی ل گەل جڤاکی یا باش نینە و ل جهێ ڕووبڕووبوونا ئاریشەیان و چارەسەرکرنێ بزاڤا دوورکەڤتنێ دکەن. (ابو زعیزع، 2013: 182) ئانکو تاکەکەس د ڕەوشا بەدەلڤەکرنا زێدەدا تووشی گرێیا خوەمەزندیتنێ دبیت و ئەڤ گرێیە ژی هەستەکێ خاپینۆك ل دەڤ تاکی پەیدا دکەت و دبیتە کەسەکێ بەرژەوەندخواز و تێکەلی و کارلێکەکا نەباش ل گەل دەردۆر و جڤاکێ تێدا دژیت هەیە. هەروەسا پترییا دەروونناسان ل سەر ئەڤێ چەندێ ڕێککەڤتینە کو کەسێن تووشی ئەڤێ گرێیێ دبن ژ لایێ دەروونیڤە ساخلەم نینن "گرێیا خوەمەزندیتنێ ڕەوشا نەخوەشکەڤتنییە کو حەزا تاکەکەسی بەر ب سەرکەڤتن و قەرەبووکرنێن مەزن و نە پێدڤیڤە دچیت و ئەڤ چەندە ژی ب مەرەما ڤەشارتنا کێماسی و هەستێ خوەکێمدیتنێیە، بەلێ ئەڤ چەندە ب ئاوایەکێ نەئاسایی و دووری لۆژیکێ دهێتەکرن. (الحجازی، 2011: 271).

3.4. ئارمانج Goal

هەر مرۆڤەکێ د ژیانا خوەدا ئارمانجەك یان چەند ئارمانجێن دەستنیشانکری هەنە و ب بەردەوامی کاری ل سەر ڕێکێن گەهشتنێ ب ئەوان ئارمانجان دکەت. بێگومان چ ئارمانج ژی بێی ئاستەنگی و زەحمەتی نینن، بەلێ پێدڤییە مرۆڤ هەمی ڕێك و میتۆدان ب مەرەما ڕووبڕووبوونا ئاستەنگان و دەربازکرنا زەحمەتییان بکاربهینیت و ب ئارمانجێن خوە شاد بیت. "ئارمانج ئانکو تشتەکێ تایبەت و کەسۆکی و ئەڤ ئارمانجە ژ کەسەکێ بۆ ئێکێ دی جودایە و دهێتە گوهۆڕین و هەر کەسەك پشتبەستنێ ل سەر پاشخانە و دیتنا خوە بۆ گەهشتن ب ئارمانجێ دکەت. هەروەسا ئارمانجێ کاریگەرییەکا مەزن ل سەر هەلویست و ڕەفتارێن مرۆڤان هەیە و ئەگەر مرۆڤ ب باشی ئارمانجێن خوە بنیاسیت دێ شێن کونترۆلێ ل سەر ژیانا خوە کەت و ب بەردەوامی گوهۆڕیت و بەرەڤ پێشڤە بەت." (ئەدلر، 2022: 75) ئانکو ئارمانج دبیتە دیتن و فەلسەفەیا تاکەکەسی د ژیانێدا و ئەڤ دیتنە ژ کەسەکێ بۆ ئێکێ دی ل گۆرەی ژینگەهـ و پاشخانەیێ دهێتە گوهۆڕین. "ئەڤ بنەمایە ل دەڤ مرۆڤان حالەتەکێ ئاسایی و سروشتییە و ڕێکەکە بۆ سەرکەڤتنێ ب سەر ئاستەنگان و گەهشتن ب کریاران، کو دبیت ئەڤ چەندە ڕێکەکا بەرفرەهـ بیت، چونکی ئەڤ حالەتە مرۆڤی هانددەت بۆ ب دەستڤەهینانا پێزانینان کو دبنە هێڤێنێ سەرکەڤتنێ د ژیانێدا."(Ismagilova, 2023: 214) کەواتە ئارمانجێ ڕۆلەکێ گرنگ و بنگەهین د ژیان و ئایندەیێ مرۆڤیدا هەیە و ب دەربازکرنا ئاستەنگێن ل بەرامبەر ئارمانجێ

دەردکەڤن، کەسایەتییا مرۆڤی ب زانیاری و ئەزموونێن ژیانێ دەولەمەند دبیت.

3.5. شێوازێ ژیانێ Life Style

ئێك ژ خالێن گرنگ و بنگەهینە د تیۆرییا شرۆڤەکرنا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلریدا و جهەکێ بەرفرەهـ د زانستێ دەروونناسییێدا ڤەگرتییە، هەروەسا پسپۆرێن دەروونی ژی پووتەکێ مەزن ب شێوازێ ژیانا تاکەکەسان و دیتنێن داهێنەرێ ئەڤێ خالێ د دەروونشیکارییێدا داینە. "ئەم تێگەهە لە ناو کارەکانی ئەدلردا شێوێنێکی سەنتەری گرتووە، چونکە گرنگییەکی زۆری بەم تێگەهە داوە و هەولی داوە، کە زۆرێك لە هزرە شیکارییەکانی خۆی لەبارە کەسایەتی مرۆڤ لەم ڕێگەیەوە بخاتە ڕوو." (شاملۆ، 2010: 138) ب دیتنا ئەدلری، هەر کەسەکێ د ژیانا خوەدا شێوازەکێ تایبەت هەیە و ب ئەوی شێوازی سەرەدەری و ڕەفتارێ ل گەل دەوروبەرێ خوە دکەت "شێوازێ ژیانێ پێکهاتییە ژ ئەوی شێوازێ تایبەت یێکو هەر تاکەك ژ مە دگریتەبەر بۆ ئەوێ چەندێ کو دەربڕینێ ژ خوە بکەت. زێدەباری ئەوێ ئێکێ کو ئەدلر د ئەوێ باوەرییێدایە، کو شێوازێ ژیانێ یێ هەر تاکەکێ جودایە ژ تاکەکێ دی، ژبەر کو هەر تاکەك هەلگرێ شێواز و پاشخانەیا ڕەوشەنبیری و کەلتوورییە و ب ئەوێ تێگەهشتنێ تەماشەی جڤاکی و دابونەریتان دکەت. ئەڤ زانایە قۆناغا زارۆکینییێ ب قۆناغەکا هەستیار یا چێکرنا ناسنامەیا شێوازێ ژیانا تاکەکەسی دەستنیشان دکەت." (سنچولی، زهرا، 2014: 229) هەر تاکەکێ د ناڤ جڤاکیدا دیتن و پاشخانەیا خوە هەیە و ب ئەوێ دیتن و پاشخانەیێ بەرێخوە ددەتە هزر و بوویەران و هەلسەنگاندنێ بۆ دکەت، هەر دیسان قۆناغا زارۆکینییێ ستوونا سەرەکییا ئاڤاکرن و چێکرنا کەسایەتییا تاکی، و ئەڤ قۆناغە ڕۆلەکێ گرنگ د ژیانا ئەوی یا جڤاکیدا. "مرۆڤ ل سەر بنەمایێ شێوازێ ژیانێ ڕۆلێ خوە دگێڕیت و سەرەدەرییا مرۆڤی ژی پەیوەندی ب شێوازیڤە هەیە. شێوازێ ژیانێ، ئانکو کارڤەدانا مرۆڤی ل بەرامبەر ئاستەنگ و ئاریشەیان." (شیلینگ، 1382: 85) شێوازێ ژیانێ جۆرێ کەسایەتییا مرۆڤی د قەومینا بوویەران و سەرەدەرییا ژیانا ڕۆژانەدا بەرجەستە دکەت و هەر تاکەکێ ژی شێوازێ خوە یێ تایبەت ل گۆرەی قۆناغا خوە یا زارۆکینییێ وەرگرتییە. "شێوازێ ژیانێ پێکهاتییە ژ بزاڤەکا تاکەکەسی بۆ ب دەستڤەهینانا سەرکردایەتییێ و ئەڤێ ئێکێ ژی پێدڤی ب شێوازەکێ دیارکری هەیە، هەروەسا شێوازێن ژیانێ ژ هەڤدو جودانە و ئەڤ جودابوونە ژی د ئەزموون و ڕووبڕووبوونان‌دا بەرچاڤ دبیت." (Adler, 1992: 32) هەر تاکەکەسەك ل گۆرەی ژینگەهـ و شیانا خوە هەولا ب دەستڤەهینانا شێوازەکێ تایبەت و سەربخۆ ددەت و ئەڤ سەربخوەبوونە ژی د ئەزموون و سەرهاتییێن ژیانێدا بەرجەستە دبیت. ئانکو ئەم دشێین بێژین، کو شێوازێ ژیانێ ئەو کاراکتەرەیە کو کارڤەدانێن مە ل دووڤ دهێنە فۆرمەلەکرن و ئەم ل پەی ئەوی کاراکتەری هزر و سەرەدەرییێ دکەین و ب ئەوی شێوازی ژی ڕووبڕووی هەڤڕکی و ئاریشەیان و زەحمەتییێن ژیانێ د ناڤ کەتوارێ جڤاکیدا دبین.

3.6. گرنگیدانا جڤاکی (Social Inetrest)

زانا و تایبەتمەندێن بیاڤێ زانستێ دەروونناسی و جڤاکناسییێ ل سەر ئەوێ چەندێ ڕێککەڤتینە کو مرۆڤ بوونەوەرەکێ جڤاکییە و ب ڕێکا کارلێك و پەیوەندییا ل گەل جڤاکێ تێدا دژیت؛ پێشدکەڤیت و ناسنامەیا خوە وەردگریت. "مرۆڤ گیاندارەکێ جڤاکییە، ژبەر کو د دەردۆرەکێدا ژدایکدبیت و گەشەیێ دکەت و پێڤە دهێتە گرێدان. ئەڤ پێکڤەژیانا مرۆڤی ڕامانەکێ ددەتە هەبوون و ژیانێ. لێ سەرەرای هەڤگرتن و پێکڤەژیانا مرۆڤان، کۆمەکا جوداهییێن کەسۆکی هەنە کو تایبەتمەندی و ساخلەتێن مرۆڤان ژ هەڤدو جودا دکەن." (حیتۆ، 2011: 3) مرۆڤ بوونەرەکە ب ئاوایێ کۆم ل ناڤ جڤاکی دژیت، لێ هەر مرۆڤەکێ سالۆخەتێن خوە یێن سەربخۆ هەنە و ب ئەوان سالۆخەتان دهێتە نیاسین. "ئەدلر ل ئەوێ باوەرییێیە کو مرۆڤ هەر ل دەستپێکا ژدایکبوونێ هەتا دووماهییا ژیانا خوە، حەز و تێکەلییێن جڤاکی هەنە، بەلێ هندەك جاران ژینگەها ژیانێ وەها ل مرۆڤی دکەت کو جودا بیت و ب تنێ بژیت." (Schultz, 2004: 133) هەر وەکو مە ئاماژەپێدای کو د بنیاتدا مرۆڤ گیاندارەکێ جڤاکییە و ل ناڤ کۆمێن مرۆڤان دژیت، بەلێ ژ ئەگەرێ جوداهی و تایبەتمەندییان گەلەك جاران مرۆڤ ژ جڤاکێ خوە یاخی دبیت و پەنایێ بۆ ب تنێبوونێ دبەت. لێ ئەگەر مرۆڤی پەیوەندییێن خورت ل گەل جڤاکێ خوە هەبن، ل ئەوی دەمی هاوکێشە بەرۆڤاژی دبیت. "بەرژەوەندی و گرنگیدانا جڤاکی ئەوە کو وەها ل مرۆڤی بکەت، کو بکاریت ب ڕەنگەکێ ساخلەم ل پەی تێکەلی و باشییاندا بگەڕیت و ڕێکا خوە بەرزە نەکەت." (Alwisol, 2017: 76) مرۆڤ ب ڕێکا پەیوەندییێن ساخلەم بەختەوەرییا خوە ژ دەوروبەرێ خوە وەردگریت و ئاراستەیێ خوە یێ گونجاندنێ ل ناڤ تەخێن جودایێن جڤاکی موکم و بهێز دئێخیت. ئەدلر ل سەر تێکەلی و گرنگیدانێ جڤاکی ئاماژەیێ ب ئەڤێ ئێکێ ددەت "پەیوەندییێن خراپ یێن تاکەکەسی ل گەل جڤاکی دشێن هەستێ خوەکێمدیتنێ ل دەڤ تاکی چێبکەن و ئەڤ چەندە ژی بنگەهێ نەخوەشییێن دەروونییە، بەرۆڤاژی ئەڤێ چەندێ پەیوەندییێن باش شێوازەکێ ساخلەم یێ ژیانێ بۆ تاکی بەردەست دکەت." (Adler, 1992: 11) لەوڕا پێدڤییە مرۆڤ ب ئاوایەکێ هۆشیارانە سەرەدەرییێ ل گەل جڤاکێ د ناڤدا دژیت بکەت و هەر تشتی د بەرژەوەندییا خوەدا ئێکلا بکەت.

4. بەندێ دوویێ: پراکتیکرنا گرنگترین بنەمایێن تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی یا ئەلفرێد ئەدلری ل سەر ڕۆمانا "نەییا بەندەمانێ" یا نڤیسکار کەمال سلێڤانەیی

4.1. کورتییەك ژ ڕۆمانا نەییا بەندەمانێ

ڕویدان و سەرهاتییێن ئەڤێ ڕۆمانێ خوە د چارچووڤەیێ گوندێن هەرێما کوردستانێدا دبینن. ڕۆماننڤیسی ڤەگێڕانا ڕویدانێن ڕۆمانێ دایە دەستێ کچەکێ ب ناڤێ "گولێ" و ئەو کچ ب زمانێ خوە بیرهاتنێن خوە یێن نڤیسی بۆ "ڕوحانێ" کو هەڤالا ئەوێیە ڤەدگێڕیت. ڕۆمان ژ خواندنا بیرهاتنان و دانوستاندنا هەردوو هەڤالان دەستپێدکەت. گولێ کەسایەتییا سەرەکییا ڕۆمانێیە و ڕۆمان ب بیرهاتنێن ئەوێ تەڤنێ خوە درێسیت و هەر تشتەکێ پەیوەندی ب ژیانا ئەوێڤە هەبیت بۆ هەڤالا خوە دبێژیت. بۆ نموونە ئەو بوویەرێن ل ناڤ مالێ چێدبن، ژیانا خواندنگەهێ، قۆناغا پەیمانگەهێ و پێکهینانا ژیانا هەڤژینییێ ل گەل ئەڤینداری خوە بێیکو مالبات و کەسوکارێن ئەوێ بزانن. ل گەل بوورینا دەمی و چێبوونا ڕویدانان هەڤژینێ گولێ ب تۆلڤەکرنێ دهێتە کوشتن و دووگیانییا گولێ ژی ئاشکرا دبیت و مالباتا ئەوێ گەفێن کوشتنێ لێ دکەن. شەڤەکێ ژ شەڤان، پسمامێ کەسایەتییا

سەرەکییا ڕۆمانێ ب سەردا دگریت و کێرەکێ ل زکێ ئەوێ ددەت و ل نەخوەشخانەییا تەنگاڤییان چارەسەری بۆ دهێتەکرن. ژیانا گولێ ڕزگار دبیت، بەلێ زارۆکێ ئەوێ بۆ نامینیت. نڤیسکارێ ڕۆمانێ ب ڕێکا تەکنیکا ڤەگێڕانا بیرهاتنان دەرڤانك ل سەر گەلەك مژارێن جڤاکی یێن هەستیار ڤەکرینە و ئێخستینە بەر بارێ دانوستاندنێ.

4.2. گرێیا خوەکێمدیتنێ

د ئەڤێ ڕۆمانا دەستنیشانکریدا بنەمایێ گرێیا خوەکێمدیتنێ ب ئاشکرایی ل دەڤ کەسایەتییا سەرەکی "گولێ" دهێتە دیتن، ژبەر کو ئەڤێ کاراکتەرێ چەندین زەحمەتی و ڕەوشێن دژوارێن ژیانێ هەر ژ دەستپێکا ژییێ خوە یێ زارۆکینییێ دیتینە و تووشی چەندین کاودانێن دژوار و ڕەوشێن ئاوارتە بوویە. گولێ د ژییێ زارۆکینییێدا بابێ خوە ژدەستددەت و ژدەستدانا بابی ژی ڤالاهییەکا مەزن د ژیانا ئەوێدا پەیدا دکەت و هەتا دووماهییا ژیانا گولێ ژی ب چ ڕەنگان ڤالاهییا ژدەستدانا بابی ناهێتە پڕکرن. ئەڤ بنەمایێ سەرەکی ژ تیۆرییا دەروونشیکارییا کەسایەتی د ناڤ خوەدا بۆ چەندین جۆران دهێتە پارڤەکرن، ئەو ژی:

4.2.1. ژدەستدانا جەستەی و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ

هەر وەکو ژ ناڤونیشانێ ئەڤێ هەستکرنێ دیار دبیت کو تاکەکەس ئەندامەك یان پتر ژ ئەندامەکێ لەشێ خوە ژدەستددەت و د ڕەوشەکا دەروونی یا خرابدا دژیت، ب تایبەتی ل دەمێ هەڤبەرییا خوە ل گەل کەسێن ل دەردۆرا خوە دکەت؛ ل ئەوی دەمی ب ئاشکرای هەستێ خوەکێمدیتنێ ل دەڤ بەرچاڤ دبیت. ئەڤ هەستکرنە ژی ل دەڤ کاراکتەرا سەرەکی "گولێ" خویا دبیت، ب تایبەتی پشتی پەردەیا خوە یا کچینییێ ژدەستدایی و بوویە ژن:

"کچا من ژیان تێرا مە هەمیان هەیە، کەس د ژیانێ دا ئەبەدی نابیت، چ نەمایە دێ خواندنا خوە ب دووماهیك ئینی و تە بڤێت کی هیڤیيا ژ تە بکەت.

- دایێ ئێدی ئەز ب کێر کەسێ ناهێم!

- بۆ؟ تو چ دبێژی؟

- دایێ کەس نزانیت، ب تنێ ئەز و دلدار و دێ بۆ تە ژی بێژم "ئەز ب دووگیانم و ئەڤ پترە ژ دوو مەهان..." (سلێڤانەیی، 2011: 155) د ئەڤێ پارچە تێکستێدا وەسا دیار دبیت کو "گولێ" ئانکو کەسایەتییا سەرەکی پەردەیا کچینییا خوە ژدەستدایە و ب دووگیانە، لەوڕا ب ئاشکرای هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ب ژدەستدانا پەردەیا کچینییێ و ب گۆتنا **"ئێدی ئەز ب کێر کەسێ ناهێم!"** بەرجەستە دبیت. ژبەر کو پەردەیا کچینییێ د جڤاکێن وەکو یێن گولێدا مەرجێ سەرەکییێ کچا نەشووکرییە، و ژبەر کو گولێ هێشتا ب ئاوایەکێ فەرمی شوونەکرییە، لێ بەلێ دەزگرێ ئەوێ "دلدار"ی ژ کچینییێ ئێخستییە و مالباتا ئەوێ ژی ب ئەڤێ چەندێ نزانیت، لەوڕا ل بەرامبەر دایکا خوە ب ژدەستدانا پەردەیا کچینییێ هەست ب خوەکێمدیتنێ دکەت، و ل ئەڤێرێ پەردەیا کچینییێ وەکو ئەندامەکێ لەشێ گولێ - ژنێ دهێتە دیتن و سەرەدەری ل گەل دهێتەکرن. **"ئەز ب دووگیانم و ئەڤ پترە ژ دوو مەهان..."** ئەڤ دووگیانییا گولێ دەلالەتێ ل سەر ژدەستدانا پەردەیا کچینییێ دکەت و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ل بەرامبەر دایکێ دسەلمینیت.

4.2.2. ژدەستدانا دایبابان و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ

وەکو مە ئاماژە ب ئەڤێ چەندێ دای، کو ژدەستدانا دایبابان کاریگەرییەکا نەرێنی یا دژوار ل سەر زارۆکان هەیە و ئەڤ کاریگەرییە شوینوارێن خوە د دەروون و ناخێ تاکەکەساندا دهێلیت. کاراکتەرا سەرەکی "گولێ" هەر ژ دەستپێکا ژیانێ بابێ خوە ژدەستدایە و ل دەمێ ل گەل هەڤالێن خوە ل تاخی یارییان دکەت و دبیتە دانێ ئێڤاری و بابێن زارۆکان دهێن و زارۆك بەرەڤ بابێن خوە دچن، هەستێ خوەکێمدیتنێ ل دەڤ گولێ بەرجەستە دبیت، ژبەر کو گولێ ل بەندا بابێ خوەیە و بابێ ئەوێ ناهێت.

"ل ئێڤاری دەمێ ڕۆژێ خاتر دخوازت، من هزر دکر یا خاترا خوە ژ من دخوازیت، من نەدڤیا چ جاران ببیتە ئێڤار. ژبەر کو هەموو ئێڤاران من و بەندەمانێ ژڤان بوو، ل سەرێ کۆلانێ هەموو زارۆکێن هەڤالێن من ب دیتنا بابێن خۆ شاد دبوون، دەمێ ژ کارێن خۆ دهاتن و ڤەدگەڕیان، زارۆکان دکرنە غار بەر ب وان دچوون، تنێ ئەز د بەندەمانا خۆ دا دمام، دچوونە مال و کۆلان ڤالا دبوو، ئەز ل هیڤیا بابێ خۆ دمام، لێ نەدهات ب کەسەرێن خۆ ڤە دچوومە ژوور و من دەرگەهـ ل دویڤ خۆ دگرت، ل خۆ دزڤریم و بۆ جارا دووماهییێ من سەرێ خۆ د دەرگەهیرا دئینا دەر بەلکو بهێت... ڕۆژ درێژ بوون و ئێڤار کەڤتنە سەرئێك و کەسەرێن من زێدەبوون، بەندەمانا من بۆ دیاردە و ڤەکێشا و ئەز ب پرسیارێن خوە دئێشام کا بابێ من؟ ئەرێ سیمایێن وی چاوانە؟ بلندە یان نە؟ کەیفخۆشە یان نە؟ و پرسیارێن من بێ بەرسڤ زێدە بوون." (سلێڤانەیی، 2011: 42-43) د ئەڤان دەربڕینان‌دا وەسا خویا دبیت کو گولێ ل گەل دەروونێ خوە د شەڕەنیخەکا دژواردایە، ژبەر کو ژ هەمبێز و دلۆڤانییا بابێ خوە یا بێبەهرە، و ڤالاهییا نەبوونا بابێ، گرێیا خوەکێمدیتنێ د دەروونێ ئەوێدا چێکرییە، چونکی بەراوردییا خوە ل گەل زارۆکێن تاخی دکەت و د ناڤ خوەدا دئێشیت و ئێشانا ئەوێ بەردەوام دبیت و ڕۆژانە هەست ب نەبوونا بابێ دکەت و ل گەل دەروونێ خوە ب پرسیاران دکەڤیتە د ڕەوشەکا نەئارام و نەجێگیردا، و ئەڤێ چەندێ ژی خەمۆکی و دویرکەڤتن ژ ئاسۆیێن بەختەوەری و شادییێ ل دەڤ گولێ بنەجهکرینە. ئانکو ژ ئەگەرێ نەبوونا بابێ دەروونێ گولێ ب تەمامی تێکچوویە و گرێیا خوەکێمدیتنێ ل بەرامبەر زارۆکێن تاخی کو ئەوان باب هەیە و گولێ باب نینە، ل دەڤ ئەوێ پەیدا کرییە. ئەڤ چەندە ژی ب زەلالی د پرسیارێن گۆلێدا بەرچاڤ دبیت: **"کا بابێ من؟ ئەرێ سیمایێن وی چاوانە؟ بلندە یان نە؟ کەیفخۆشە یان نە؟ و پرسیارێن من بێ بەرسڤ زێدە بوون."** ئەڤ جۆرێ پرسیاران ژی زەمینەسازییێ بۆ چێکرنا گرێیا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ژ ئەگەر نەبوونا بابێ خوەش دکەت.

4.2.3. ژدەستدانا خێزانێ "ژن و زارۆکان" و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ

ئەڤ جۆرێ هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێ، ب ئاوایەکێ جودا و تایبەت ل دەڤ "تەتۆیێ شڤان" کو کاراکتەرەکێ نەسەرەکییە د ناڤ ڕۆمانێدا بەرجەستە دبیت. ژبەر کو تەتۆیێ شڤان ب فەرمی ژیانا هەڤژینییێ پێکنەهینایە، لێ بەلێ کریارا سێکسی ل گەل پڕانییا ژنێن گوندی کرییە و زارۆك ژی ژ ئەوان ژنان هەنە، لێ ژبەر پاراستنا خوە و ئەوان ژن و زارۆکان نەشێت ب ئاوایەکێ ڕاستەڕاست ببیتە بابێ ئەوان زارۆکان و ب کچ و کوڕێن خوە ب ناڤ بکەت. لەوڕا ب درێژاهییا ژیانا خوە هەست ب کێماسییێ دکەت و تووشی تێکچوونێن دەروونی و پرسگرێکێن سۆزدارییێ بوویە:

"لێ پرسا هەری گرنگ و هەردەم ئەز ژبەر دنالم، ئەوە کو ئەڤە سەرێ چەند سالانە، ئەز دزانم من زارۆك هەنە، لێ ئەز نکارم بێژمێ (کورێ من .. یان کچا من) ئەو دبێژنە ئێکی دی (باب) ئەڤ دەردە ئەڤرۆ ب سەر خۆزیێن من دکەڤیت، وەکی ئاگری بەردبن جانێ من و ڕۆژانە پێ دسۆژم و کەسێ ئاگەهـ ژ من نینە، هوون بێژن ڕۆژەك بهێت و ئەز بشێم ڤێ ڕاستیێ بێژم و ل گەل بژیم؟" (سلێڤانەیی، 2011: 26) د ئەڤێ دانپێدانێدا ب ئاشکرایی هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ژ سەدەمێ ژدەستدانا زارۆکان ل دەڤ تەتۆیێ شڤان بەرچاڤ دبیت و حەسرەتا گازیکرنا زارۆکەکێ ب **کوڕێ من** یان **کچا من** د دلێ ئەویدا مایە و ئەڤێ حەسرەتێ ژی ڕێك بۆ چێکرنا گرێیا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ل دەڤ ئەوی خۆش کرییە. ژبەر کو ئەڤ کاراکتەرە ل گەل دەروونێ خوە کەڤتییە د گۆتوبێژەکا توندا و تووشی خەمگینی و دلپێڤەمانێ بوویە. **"ئەز دزانم من زارۆك هەنە، لێ ئەز نکارم بێژمێ (کورێ من .. یان کچا من) ئەو دبێژنە ئێکی دی (باب)"** ئەڤ هەستکرنا ب خوەکێمدیتنێ بوویە پارچەیەك ژ دەروونێ ئەوی و جهێ خوە ب باشی د ناخێ ئەویدا کرییە، چونکی د دانپێدانێن تەتۆیدا وەسا خویا دبیت، کو یێ ل بەندا ئەوێ ڕۆژێ کو گازی زارۆکان بکەت و بێژیتە ئەوان کوڕێن من یان کچێن من و جڤاکێ ژی ب ئەڤێ چەندێ بزانیت و ب هەر ڕێك و بهایەکێ هەبیت ئەڤێ ئێکێ قەبوول بکەن، ژبەر کو تەتۆ ئەوان زارۆکان ب کچ و کوڕێن خوە دبینیت و مافێ بابینییێ ژی بۆ ئەوان زارۆکان ب خوە ددەت.

4.2.4. هەژاری و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ

بێگومان هەژاری ژ گرفت و ئاریشەیێن جڤاکی دهێتە هژمارتن و ب کاریگەرییا خوە یا نەرێنی دبیتە ئەگەرێ چێبوونا گرێیا دەروونی. هەژاری دبیتە ئەگەرێ ئەوێ چەندێ کو مرۆڤ ژ گەلەك تشتان و پێدڤییێن ژیانێ بێبەهر ببیت و ئەڤ بێبەهرییە ژی زەمینەسازییێ بۆ چێبوونا گرێیا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ل هەمبەر کەس و ئالییێ دی خۆش دکەت. د ڕۆمانا نەییا بەندەمانێدا ئەڤ گرێیە ب ئەڤی ئاوایێ ل خوارێ دیارکری جهێ خوە ل ناڤ بەرهەمی و ل دەڤ کاراکتەرەکی دکەت:

"- خۆشتڤیێن من، ل ڤێ دونیایێ کەس نینە گوهداریا من بکەت، کەس نینە ئەز دەردێ خوە بۆ بێژم، ڕاستە ئەز شڤانم لێ ژبیر نەکەن ئەز مرۆڤم، هەژاری و بێخودانیێ ئەزێ بەلەنگاز ل بەردەگەهان و د ناڤ پێلاڤان دا یێ خۆجهـ کریم، ژ ڕۆژا ئەز هاتیمە ڤی گوندی و هەتا ئەڤرۆ کەس چ ژ من زانیت، تنێ من وەکو شڤانەك دنیاسن! ژبەر کو کەس نە ئامادەیە گوهـ بدەتە من و خۆ ل دەردێ من بکەتە خودان..." (سلێڤانەیی، 2011: 24) د ئەڤێ دەربڕینێدا وەسا بۆ مە خویا دبیت کو هەژاری و نەدارییێ گرێیا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ل دەڤ کاراکتەری چێکرییە و کەس ئامادە نینە گوهدارییا ئەوی بکەت یان تشتەکێ ژ ڕەوشا ئەوی بزانیت و خوە ل دەرد و ژانێن ئەوی بکەتە خودان. هەروەسا ژبەر کو پیشەیا ئەڤی کاراکتەری "شڤانی"یە لەوڕا تاکێن جڤاکی سەرەدەرییەکا نەگونجایی و دووری ڕەفتارێن مرۆڤان ل گەل دکەن، ژبەر هندێ "تەتۆیێ شڤان" خوە ل بەر دەرگەهان و د ناڤ پێلاڤاندا دبینیت، بێگومان ئەگەرێن ئەڤێ ئێکێ ژی دەستکورتی و هەژارییا ئەوییە، لێ بەرۆڤاژی ئەگەر تەتۆ یێ دەولەمەند یان ژ تەخا ناڤینا جڤاکی با، ئەڤ سەرەدەرییە ل گەل نەدهاتەکرن و دا ڕێزەکا دی د ناڤ جڤاکیدا هەبیت. کەواتە هەژارییا تەتۆیێ شڤان، کاریگەرییەکا ڕاستەوخۆ ل سەر ژیانا ئەوی کرییە و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ ل بەرامبەر تاك و پیشەیێن دی یێن ل ناڤ جڤاکێ ئەو تێدا دژیت ل دەڤ پەیدا کرییە. ل دویڤ نێرینا ئەدلری بابەتێن هەژاری و ئاراستەیا نەرێنییا گرنگیدانا جڤاکی و کاریگەرییا دەردۆرێ هەمییان سەمتا خوە بۆ چێبوونا گرێیا خوەکێمدیتنێ ل دەڤ کاراکتەری گرتییەبەر ل دەمێ پیشەیا ئەوی بەری مرۆڤبوونا ئەوی دانای.

4.3. قەرەبووکرن

ل بەرپەڕێن دەربازبووی ژ تیۆرییا دەستنیشانکری، مە ئاماژە ب ئەڤێ ئێکێ دا کو مرۆڤ ب ئارمانجا پڕکرنا ڤالاهییێن هەستپێکری پەنایێ بۆ قەرەبووکرنێ دبەت. ئەڤجار دبیت قەرەبووکرن یا ئەرێنی یان یا نەرێنی بیت. لێ ئارمانجا تاکی نەهێلانا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ و زالبوونا ب سەر ڤالاهییانە. د ڕۆمانا ناڤبریدا کاراکتەر ب ئاوایەکێ بەرچاڤ پەنایێ بۆ قەرەبووکرنێ دبن و ڤالاهییێن خوە پڕ دکەن. بۆ نموونە:

"مستۆ پیرەمێرە و نە یێ کوژتنێ یە، کور نینن و کچ ژی ب بەر خوینێ ناکەڤن. تنێ ئەو نەبیت دێ وی ب ڤێ دەبانجەیێ کەمە جەندەك، کا چاوا قەحبا لەیلۆیێ ئەز کوژتم و دلێ من سۆت دێ ب سەرێ برازایێ وی ژی ئینم و دیسان دا چ دێهلێن دی وەکی لەیلایێ تەعنا ل زەلامان نەدەن." (سلێڤانەیی، 2011: 144) د ئەڤێ گۆتنێدا کاراکتەر پەنایێ بۆ قەرەبووکرنێ ب ڕێکەکا نەرێنی و کوشتنێ دبەت، ژبەر کو بەری نها برایێ کاراکتەری هاتییە کوشتن و تۆلا خوە ڤەنەکرییە، لێ ب ڕێکەکا دی هەردوو مالبات پێکهاتینە. بەلێ دیارە ئەڤ پێکهاتنە نەشیایە ببیتە جهێ قەبوولکرنا کاراکتەری و تاکێن جڤاکی، لەوڕا هەستێ خوەکێمدیتنێ ل دەڤ کاراکتەری پەیدا کرییە، و ب ئارمانجا پڕکرنا ڤالاهییێ پەنایێ بۆ کوشتن و تۆلڤەکرنێ دبەت، **"کا چاوا قەحبا لەیلۆیێ ئەز کوژتم و دلێ من سۆت دێ ب سەرێ برازایێ وی ژی ئینم"** داکو کاراکتەر د ناڤ جڤاکیدا سەربلند بیت و کێماسییێ ل سەر خوە قەبوول نەکەت. **"دیسان دا چ دێهلێن دی وەکی لەیلایێ تەعنا ل زەلامان نەدەن."** ئانکو ئەڤ تەعندانە، کێماسی و ڤالاهییێ دئێخیتە دەروونێ کاراکتەری و ب مەرەما نەهێلانا ئەڤێ ڤالاهییێ پەنایێ بۆ قەرەبووکرنا نەرێنی و کوشتنێ دبەت.

هەروەسا د ئەڤێ نموونەیا ل خوارێ ژیدا کاراکتەرێن ڕۆمانێ پەنایێ بۆ قەرەبووکرنا هەست و حەزێن خوە یێن سێکسی دبەن و ڤالاهییێن خوە پڕ دکەن:

"- کچێ مرۆ شڤێدی تەتۆیێ شڤان ل مالا تە چ دکر؟

- تەتۆیێ چی؟

- تەتۆیێ تەتۆ.

- تە چاوا زانی؟

- من دیت، دەمێ ب شەڤ هاتیە مالا تە، چونکو قەول بوو بهێتە دەڤ من، لێ نەهات و سپێدەیێ ژی من دیت دەمێ ژ مالا تە دەرکەڤتی، عافیەت بیت!

- نەخشە ل تە ژی!

- تەتۆیێ ژ بەر من مای!" (سلێڤانەیی، 2011: 14-15) د چارچووڤەیێ تێکستێ ڕۆمانێ و دیالۆگا ئەڤان هەردوو کاراکتەراندا وەسا خویا دبیت کو زەلامێن ئەڤان هەردوو ژنان وەغەر کرینە، و ئەڤ هەردوو ژنە تووشی ڤالاهییێن سێکسی بووینە. لەوڕا پەنایێ بۆ تەتۆیێ شڤان دبەن و حەزێن خوە یێن سێکسی ب ڕێکا ئەوی پڕ دکەن. بێگومان ئەڤ قەرەبووکرنە ژی ل دویڤ پیڤەرێن جڤاکی و ب تایبەتی ڕەوشتێ جڤاکەکێ

دەستنیشانکری، قەرەبووکرنەکا نەرێنییە و کاریگەرییەکا ڕاستەوخۆ ل سەر کەسایەتی ئەڤان هەردوو ژنان و تەتۆیێ شڤان ژی دکەت و باوەرییا خوە ل ناڤ جڤاکی ژدەستددەن و ناڤونیشانێن نەدجهێ خوەدا ل ئەوان دهێنەکرن. کەواتە ئەم دشێین بێژین، قەرەبووکرنەکا نەرێنییە و نە ل دویڤ پیڤەرێن جڤاکێ هەر سێ کاراکتەرێن ڕۆمانێیە.

4.4. گرێیا خوەمەزندیتنێ Superiority Complex

ب ئاوایەکێ گشتی ئەڤ جۆرێ گرێیێ ل دەڤ پڕانییا کاراکتەرێن ڕۆمانێ د ڕەوش و کاودانێن دەروونی و جڤاکی یێن جودادا دهێتە دیتن. هەر کاراکتەرەك د ڕەوش و دەرفەتا خوەدا بزاڤا ئەوێ چەندێ دکەت، کو خوە ژ دەوروبەرێ خوە مەزنتر و باشتر ببینیت و پەیامەکا ڕاستەوخۆ یان نەڕاستەوخۆ بگەهینیتە ئەوان. ل ئەڤێرێ ئەم دێ هندەك ژ میناکێن خوەمەزندیتنا کاراکتەران بەرچاڤ بکەین:

تەتۆیێ شڤان دبێژیت: **"ئەڤرۆ هنگلێ من ل من بوویە دەلیل کو ناڤ و دەنگێ وی د ناڤ ژنێن گوندی دا هەیە. ئەزێ نانێ وی دخۆم و ئەو بەرێ خۆ پێ دگرن!" (سلێڤانەیی، 2011: 25)** ل ئەڤێرێ کاراکتەرێ ناڤبری، شانازییێ ب خوە و هنگلێ خوە **"ئەندامێ نێرینەیێ زەلامی"** دبەت، ژبەر کو ناڤودەنگییا هنگلێ ئەوی د ناڤ ژنێن گوندیدا بەلاڤ بوویە و ئەڤێ چەندێ ژی کاریگەرییەکا ڕاستەوخۆ ل سەر دەروونێ کاراکتەری کرییە، کو خوە مەزن ببینیت و ژ دەوروبەرێ خوە باشتر بهێتە پێشچاڤ و خەلکێ گوندی سوحبەتان ل سەر ئەندامێ نێرینەیێ ئەوی بکەن.

نەسرینا فێرخوازا پەیمانگەهێ: **"من نەدڤیا کەسێ ببینم و ل گەل کەسێ بئاخڤم، ژبەر کو پێش وەخت دزانم کەس د من ناگەهت..." (سلێڤانەیی،2011: 52)** کاراکتەرا دەستنیشانکری د ڕەوش و کاودانەکا تایبەتدایە و هەمی هەول و بزاڤێن وێ ئەون، کو کەسەکێ ل ئاستێ خوە ببینیت و بشێت دانوستاندنێ ل گەل بکەت و بەحسێ ڕەوش یان کاودانا خوە یا تایبەت بۆ بکەت، لێ کەسەکێ ل هەمبەری ئاستێ تێگەهشتن و ژیرییا خوە نابینیت و خوە ژ دەوروبەرێ خوە بلندتر و باشتر دبینیت. دیسان دەوروبەرێ ئەوێ ژی دانپێدانێ ب ئەڤێ چەندێ دکەن، و د دانوستاندنەکا د ناڤبەرا ئەواندا هاتییە گۆتن: **"ئەز چ ژ ئەڤان ئاخڤتنان نزانم، سوباهی مالا مامێ تە دێ هێن و دڤێت ل گەل وان بچی بازاڕی ل دهۆکێ، نیشانیێ و زێران دێ بۆ تە کرن..." (سلێڤانەیی،2011: 57)** لەوڕا ئەڤ کاراکتەرە د ژیانا خوەدا تووشی گەلەك ئالۆزی و نەرەحەتییێ دبیت هەتاکو ژیانا خوە ل سەر دادنیت. هەروەسا ل بەردەوامییا دیالۆگا د ناڤبەرا نەسرینێ و دایکا ئەوێدا ل دەمێ بەحسێ ڕێدووری دکەن و ئەوی ژ هەر ڕوییەکێڤە ل ئاستێ خوە نابینن **"من ڕێدوور نەڤێت و ئەز شوو پێ ناکەم، چونکی نە ئەوە یێ بشێت هزرێن من بخوینیت و د من بگەهیت و نە ئەوە یێ چاڤێن من تژی بکەت و من ل بەر سینگێ خۆ بنڤینیت و بحەلینیت و ب دلۆڤانییا خۆ من داپۆشیت و نە.. و نە.. نە." (سلێڤانەیی، 2011: 53)**

بەهیایا فالڤەکەر: **"هندی کەر ل دونیایێ هەبن یێن وەکی من ژی دێ ژین." (سلێڤانەیی، 2011: 70)** هەر ژ ناڤونیشانێ پیشەیێ ئەڤێ کاراکتەرێ دیار دبیت، کو بەهرە یان شیانەکا تایبەت ل دەڤ هەیە کو ل جەم چ خانمێن دی یێن گوندێ ئەوێ نینن، لەوڕا ب ڕێکا ڤەکرنا فالان و خواندنا فنجانا قەهوەیێ و پێشکێشکرنا شڕۆڤەیان، خوە ژ دەروبەرێن خوە مەزنتر دبینیت، ژبەر ئەڤێ چەندێ ترانەیان ب مەژییێ ئەوان دکەت و کەسێ ل ئاستێ تێگەهشتنا خوە نابینیت. ئەڤێ ئێکێ ژی کاریگەرییەکا ڕاستەوخۆ ل سەر کەسایەتییا ئەوێ کرییە وگرێیا خوەمەزندیتنێ ل دەڤ ئەوێ پەیدا کرییە، هەروەکو د بوویەر و پێشهاتێن دی یێن ڕۆمانێدا بەرجەستە دبیت.

سالۆیێ قادۆی: **"ب خودێ بەهیا خوەش بازارە، لێ هەکو نەبێژن با، ڕێك دچوویێ، لێ باش بزانە نە ئێکا ب ناڤودەنگ بیت ئەز بۆ خوە نائینم." (سلێڤانەیی، 2019: 141)** ل ئەڤێرێ کاراکتەر خوە ژ گوندییان بلندتر دبینیت و مەرجێ هینانا ژنێ ل دەڤ وی ئەوە، کو کچەکا ب ناڤودەنگ بۆ خوە بخوازیت و بکەتە هەڤژینا خوە، ئەڤە د دەمەکیدا کو سالۆ ژی گوندییە و چ تشتێ ئەوی ژ گوندییان پترتر نینە. لێ ل ئەڤێرێ تووشی گرێیا خوەمەزندیتنێ بوویە و کاریگەرییەکا نەرێنی ل سەر کەسایەتییا ئەوی کرییە، هەر وەکو د بوویەر و پێشهاتاندا دیار دبیت.

د ئەڤان هەر چار نموونەیاندا، وەها خویا بوو کو گرێیا خوەمەزندیتنێ کاریگەرییەکا نەرێنی و خراب ل سەر کەسایەتییا ئەڤان هەر چار کاراکتەران کرییە و تووشی هەلچوونێن دەروونی بووینە و کارڤەدانێن خراب ل دووڤ خوە هینانینە.

4.5. ئارمانج Goal

ل گۆرەی شڕۆڤە و پێکهاتەیا ئەڤێ بنەمایی، تاکەکەس د هەول و بزاڤێن بەردەوامدایە بۆ گەهشتن ب ئارمانجێن خوە، و ئەڤ ئارمانجە ژی ژ کەسەکی بۆ ئێکێ دی ل دووڤ پاشخانە و ژینگەهێ دهێنە گوهۆڕین، لێ هەبوونا ئارمانجێ د ژیانێدا واتایەکا ئەرێنی و هێزەکا کاریگەر ب تاکەکەسی دبەخشیت، کو ل سەر تێکۆشین و خەباتا خوە بەردەوام بیت و ل هەمبەری ئاستەنگ و زەحمەتییێن ژیانێ دەستان دانەهێلیت.

کارەکتەرا سەرەکییا ئەڤێ ڕۆمانێ "گولێ" هەر ژ تەمەنێ زارۆکینییێ حەز و ڤیان و عەشق بۆ "دلدار"ی هەیە و ل هەمبەری ئاستەنگی و زەحمەتییێن عەشقا خوە خەباتێ دکەت. ئارمانجا سەرەکییا گولێ ئەڤەیە، کو ب عاشقێ خوە دلداری بگەهیت و ب هەڤڕا خێزانەکێ ئاڤا بکەن و بەردەوامییێ ب کاروانێ ژیانا خوە بدەن. ئەڤ ئارمانجە د نموونەیا ل خوارێدا ب تەمامی بەرجەستە دبیت.

"- دلۆ، هەردەم تو شاسوارێ خەونێن من بووی و هەردەم تو بووی یێ من دڤیا، بهاترین تشت من هەی پێشکێش بکەم، ئەز نە پەشێمانم و هەکو جارەکا دی ژی بزڤڕم کچ دێ هەر تو بی..." (سلێڤانەیی، 2011: 134) زێدەباری ئەڤێ چەندێ کو گولێ ب ئاوایەکێ فەرمی و ل دووڤ تیتالێن جڤاکی شوو ب عاشقێ خوە دلداری نەکرییە. لێ ژبەر کو حەز ژێ دکەت و ئارمانجا ئەوێ گەهشتنە ب عەشقا خوە، لەوڕا د ڕۆژەکا تایبەتدا سێکسی ل گەل خۆشتڤییێ خوە دکەت و پەردەیا خوە یا کچینییێ ژدەستددەت. هەر وەکو ئەم پێ دزانین کو ئەڤ کارە د جڤاکێن وەکو یێن گولێدا کارەکێ مەترسیدارە و کارڤەدانێن دژوار و نەرێنی ل دووڤ خوە دهینیت، لێ گولێ پویتە ب ئەڤێ چەندێ نەکرییە و ئارمانجا خوە ل بەراهییا هەمی تشتان دانایە، ژبەر ئەڤێ ئێکێ دبێژیتە خۆشتڤییێ خوە کو هەردەم من تو ڤیای و تو شاهسوارێ خەونێن من بووی. گولێ ب ئارمانجا خوە شاد دبیت و ئێدی دبیتە پشکەکا گرنگ ژ ژیانا دلداری و دلداری ژی ب ئەڤی ڕەنگی دبیتە هیڤی و ئارمانجا گولێ و پاشی ب دیدەڤانییا دوو کەسان، گولێ ل دلداری دهێتە مەهرکرن و دبیتە هەڤژینا ئەوی: **"ئەز هەمییێ دزانم دایێ، خۆ تۆرە نەکە، دلداری ئەزا**

مەهرکریم و دوو هەڤالێن وی شاهد بوون!" (سلێڤانەیی، 2011: 155).

4.6. شێوازێ ژیانێ Life Style

ل پشکا تیۆرییێ ژ خالا شێوازێ ژیانێ، مە ئاماژە ب ئەڤێ ئێکێ دا کو ئەدلری د تیۆرییا خوەدا گرنگییەکا مەزن ب ئەڤێ بنەمایی دایە و گەلەك ژ هزر و بۆچوونێن خوە ل دۆر کەسایەتییا مرۆڤی ب رێکا ئەڤێ خالێ دەربرینە و شیکارییێن خوە پێشکێشکرینە. ژبەر کو شێوازێ ژیانێ ناسنامە و کەسایەتییا مرۆڤان دەستنیشان دکەت و هەر تاکەکێ ژی ناسنامەیا خوە یا تایبەت د ناڤ جڤاکیدا هەیە و ل گۆرەی هزر و پاشخانەیێ شێوازێ ژیانا تاکەکەسان دهێتە دیارکرن.

د رۆمانا "نەبیا بەندەمانێ"دا شێوازێ ژیانێ ل دەڤ کاراکتەران ب ئاوایەکێ ژ ئاوایان و ب رۆهنی د بوویەر و دیالۆگاندا بەرجەستە دبیت، کاراکتەر دخوازن ل گۆرەی هزر و بۆچوونێن خوە بژین و دەربرینێ ژ خوە بکەن. بۆ نموونە ئەگەر ئەم بەرێخوە بدەینە میناکا ل خوارێ:

نەسرینا فێرخوازا پەیمانگەهێ: **"- من ناڤێ خۆ هەلنەبژارتییە و من ناسنامەیا خۆ ژی و دینێ خۆ ژی هەلنەبژارتییە، لێ کەس نکارت چارەنڤیسا من دەستنیشان بکەت، قەدەرا منە و ئەز دێ هەڤسارێ قەدەرا خۆ کێشم، لێ سۆز بیت ئەز نەهێلم کەس قەدەرا من دەستنیشان بکەت، ئەز تێرا هەموو تشتی هەمە لێ هوون تێرا چ ناکن، بلا بابێ من شوو پێ بکەت.**

- قەحبا تریاتۆك، سیقلبۆقێ، بابێ تە بزانیت تو ڤان ئاخڤتنان دبێژی دێ تە کوژیت.

- من نەڤێت، کوژتن خوەشترە، بلا مریەکا زیندی بم و نە زیندیەکا مری.." (سلێڤانەیی، 2011: 55) د ئەڤێ دیالۆگێدا نەسرینا فێرخواز ناسنامەیا خوە و شێوازێ ژیانا خوە دەستنیشان دکەت، کو دخوازیت ب دەستێ خوە پاشەرۆژا خوە دیار بکەت و قەدەرا خوە نەدەتە دەستێ چ کەسی. لەورا ژ دابونەریتێن جڤاکی یاخییە و ناخوازیت وەکو هەمی مرۆڤان د ناڤ جڤاکیدا بژیت و ژیانا هەڤژینییێ پێکبهینیت، لێ دخوازیت وەکو خوە و ل گۆرەی دیتنێن خوە بژیت و ژیانا هەڤژینییێ پێکبهینیت: **"ئەڤە دەمەکێ درێژە، ئەز حەز ژ هەڤالەکێ خۆ ل پەیمانگەهێ دکەم، من ئەو دڤێت و وی ژی ئەز دڤێم، مرادا من ئەوە ژبەر کو هەموو ساخلەتێن مرۆڤێ باش ل دەڤ هەنە و ژ مالباتەکا باشە و د من دگەهیت..." (سلێڤانەیی، 2011: 58)** د ئەڤێ دانپێدانێدا ئاوایێ هزرکرنا نەسرینێ بۆ مە بەرجەستە دبیت، کو دخوازیت ل گۆرەی ڤیان و عەشقا خوە ژیانا هەڤژینییێ پێکبهینیت و بگەهتە بەردلکێ خوە و مالەکێ ل دووڤ هزر و دیتنێن خوە ئاڤا بکەن، نەکو ل پەی گۆتنا دایبابان و شووکرنا ب زۆری بیت، ژبەر کو ئاوایێ هزرکرنا نەسرینێ ژ یا تاکێن جڤاکی یا جودایە و هەلگرا ناسنامە و هزر و بیرێن خوە یێن تایبەتە، و ئەڤ ناسنامەیە دەربرینێ ژ شێوازێ ژیانا نەسرینێ یا جودا ل گەل تاکێن ل ناڤ جڤاکی دکەت. هەروەسا ل دۆر ئەڤێ تەوەری د هەڤپەیڤینا تەتۆیدا کێشەیا ناسنامەیا ئەوی دهێتە ئازراندن ل دەمێ ناسنامەیا ئەوی ب پیشەیێ ئەویڤە دهێتە گرێدان **"ژ رۆژا ئەز هاتیمە ئەڤێ گوندی و هەتا ئەفرۆ کەس چ ژ من نزانیت، تنێ من وەکو شڤانەك دنیاسن." (سلێڤانەیی، 2011: 24)**

4.7. گرنگیدانا جڤاکی

مرۆڤ بوونەرەکێ جڤاکییە و ب رێکا کارلێك و تێکەلییا خوە سەرەدەرییێ ل گەل جڤاکی دکەت. ئەگەر پەیوەندییا مرۆڤی ل گەل جڤاکی یا باش بیت، دێ هەست ب ئارامییا دەروونی کەت، لێ ئەگەر پەیوەندییا ئەوی بەرەڤ ئاقارەکێ خراب و نەباشڤە چوو، ل ئەوی دەمێ تاکەکەس دێ هەست ب نەخوەشی و تێکچوونا دەروونی ل ناڤ جڤاکی کەت و دێ پەنایێ بۆ هندەك کار و کریاران بەت، کو دبیت ب ئێکجاری ل گەل یاسا و رێسایێن گشتی یێن جڤاکی گونجای نەبن و نەهێنە قەبوولکرن، یان ژی تاکەکەس دێ خوە گۆشەگیر کەت و ژ جڤاکی دوورکەڤیت و ب ئێکجاری پەیوەندی ل گەل نامینیت. ئەڤ چەندە ژی دبیتە سەدەمێ چێبوونا بەرئێککەڤتنێ د ناڤبەرا تاکی و جڤاکیدا و د ئەنجامدا تاك دێ تووشی تێکچوونێ دەروونی و هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ بیت. د رۆمانا "نەبیا بەندەمانێ"دا پرانییا کاراکتەران یێن "سەرەکی و لاوەکی" پەیوەندیێن نەباش و بەرێککەڤتن ل گەل جڤاکێ خوە هەنە و ئەڤێ چەندێ ژی وەکرییە، کو زەمینەسازی بۆ چێبوونا گرێیا هەستکرن ب خوەکێمدیتنێ بەرهەڤ ببیت. ئەگەر ب هووری بەرێخوە بدەینە نموونەیێن ل خوارێ ب رێزکری، دێ جۆرێ پەیوەندییا کاراکتەران ل گەل جڤاکی بۆ مە بەرجەستە ببیت:

گولێ: **"باش بوو روحان تو هاتی، دا من ژ ڤێ تەنیاتیێ خلاس کەی و ئەز بشێم هندەك یا د دلێ خۆ دا بۆ تە دەربێخم، چونکی تەنیاتی جار وەکی ئێشەکا گران جانێ من ڤەدگریت و من بێهێز دکەت، و جار ژی وەك هەسپەکێ شەمبۆز من دهاژۆت و سەرێ رێکان ل بەر من بەرزە دکەت. نزانم ئەز دین بوویمە یان دیناتی ئەزم!... ئەڤە سەرێ چەند رۆژان بوو، د ڤێ ژۆرا بێ سەبر و بێ پەردە دا، من خۆ ب بیرهاتنان دنخافت." (سلێڤانەیی، 2011: 5)** د ئەڤێ دەربرینێدا وەسا بۆ مە دیار دبیت کو کاراکتەرا سەرەکی "گولێ" د رەوشەکا دەروونی یا خرابدایە و خوە ژ جڤاکی دوور کرییە و پەنا بۆ تنێبوونێ، بیرهاتنان و رۆژێن بووری ژ ژیانا خوە برییە. ئەڤێ چەندێ ژی دەروونێ ئەوێ تێکدایە و هەر تشت ل بەر چاڤان بەرزە کرییە، ژبەر کو مرۆڤ ل ئەوی دەمی پەنایێ بۆ تنێبوون و بیرهاتنان دبەت، ل چاخێ بەرئێککەڤتن و پەیوەندییێن نەخۆش ل گەل دەوروبەرێن خوە و جڤاکی ب گشتی هەبن و د رەوشەکا نەباشدا بیت. ل ئەڤێرێ کاراکتەرێ هەست ب کێماسییێ و دژوارییا رەوشا خوە کرییە، لەورا ب ئاوایەکێ ڤەکری و راستەوخۆ داخوازێ ژ هەڤالا خوە "روحانێ" دکەت کو گوهدارییا ئەوێ بکەت، داکو بشێت یا د دل و ناخێ خوەدا دەربێخیت و هندەکێ ژ رەوشا خوە یا نەخۆش و دژوار بگوهۆریت و بکاریت ژ تنێبوونێ وەکو بارەکێ دەروونی یێ ئالۆز و نەرێنی رزگار ببیت.

هەروەسا د ئەڤێ دیالۆگا د ناڤبەرا گولێ و بەفرینێدا وەها ئاماژە ب جڤاکێ د ناڤدا دژین هاتییەدان: **"بەفرینا من، قەت باور نەکە مرۆڤێ هشمەند و ئازاد رازی بیت پێ بەرانبەری خوە بچەوسینیت، بەلێ کی ژ مە ئازادە یان ب گۆتنەکا دی، کا مرۆڤێ ئازاد ل ئەڤی جڤاکی دا داخوازا ئازادیێ و وەکهەڤیێ ژێ بکەین؟ یان ب رێژەیا چەندێ خەلکێ ڤی جڤاکی دزانیت ئازادی و وەکهەڤی چی یە؟ و کی دەرمانێ دەردێ خوە دزانیت دا دەردێ مە دەرمان بکەت کی.. و کی؟ نزانم مرن تەحل و دوژەهە... یان ژیان؟ دێ بلا ئەم ژی نێر بان، لێ چ بکەین قەدەر و بەختڕەشیا مەیە!" (سلێڤانەیی، 2011: 19)** ل ئەڤێرێ هەردوو کاراکتەران، ب ئاوایەکێ ڤەکری رەخنە ل تێگەهشتن و پاشخانەیا تاکێن جڤاکی گرتییە و خوە وەکو مێ ل ناڤ جڤاکەکێ نێرسالار و بریار ب دەست کێم و لاواز دیتینە.

لەورا ب ئاوایەکێ ڕاستەوخۆ گرێیا خوەکێمدیتنێ ل ناڤ جڤاکی ب ئێنکارکرنا ڕەگەزێ خوە یێ مێ و ب ئەڤێ گۆتنێ **"دێ بلا ئەم ژی نێر بان، لێ چ بکەین قەدەر و بەختێ ڕەشیا مەیە!"** هینایە زمان. ئەڤ چەندە ژی ب ڕەنگەکێ ئێکسەر گرێیا خوەکێمدیتنا ئەڤان هەردوو کاراکتەران و پەیوەندییێن ئەوان یێن نەخۆش ب ئەگەرێ بێی ڕۆلیيان ئەوان د ناڤ جڤاکیدا وێنە دکەت.

دیسان د ئەڤێ دیالۆگا د ناڤبەرا "بەفرین و گولێدا"ێدا ب ئاوایەکێ ڤەکری و ڕاستەوخۆ گرێیا خوەکێمدیتنێ ژ ئەگەرێ خوەکێمدیتنا گولێ ل ناڤ جڤاکی بەرجەستە دبیت:

"- دێ چ کەی؟ هێشتا زوەیە.

- دەمە دێ چم کارێ شیڤێ کەم، و هندی ل ڤێرێ بم دێ هەر سەرەدانا تە کەم. خەما نەخۆ و ژیان تێرا مە هەموویان هەیە و تو هێشتا جحێلی و دەرچوویا کۆلیژییی تە بڤێت کی هیڤیا ژ تە بکەت.

- ئەز ئێدێ هزر د شووکرنێدا ناکەم، دبیت ل هیڤیا مرۆڤەکێ بمینم.

- تژی گوندی مرۆڤن.

- نۆ..." (سلێڤانەیی، 2011: 168)

ژبەر کو گولێ پەردەیا خوە یا کچینییێ ژدەستدایە و ئەڤ ئێکە ژی د ناڤ جڤاکێ ئەوێدا ب تاوان و بێڕەوشتی دهێتە هژمارتن. لەورا گولێ خوە ژ جڤاکی خوە کێمتر دبینیت و چاڤەڕێیا ئەوێ چەندێ ژ جڤاکێ خوە ناکەت، کو ئەوێ قەبوول بکەن و ئێکێ ژ خوە بهەژمێرن، لەورا پەنایا خوە بۆ مرۆڤەکێ دی و جڤاکەکێ دی دبەت، ئەڤ ئێکە ژی ب زەلالی گرێیا خوەکێمدیتنا گولێ ل هەمبەر جڤاکێ د ناڤدا دژیت، بەرچاڤ دکەت.

3. ئەنجام

ئەنجامێن ل خوارێ دیارکری دەستکەڤتییێن ڤەکۆلینا مەنە:

3.1. ڕۆمانا نەیا بەندەمانێ سەرەرای کورتیا ئەوێ زەڤییەکا دەروونییە و ڤەکۆلەر دشێن ب ئاوایەکێ بەرفرەهـ کار ل سەر بکەن و تیۆرێن دەروونشیکاری یێن جوداجودا ل سەر پراکتیك بکەن، ژبەر کو نڤیسەکارێ ڕۆمانێ دۆرهێلێ جڤاکی کرییە گۆڕەپانەیا کار و کریارێن کەسایەتییێن ڕۆمانێ و ب دەستڤەدانەیا هونەری داباشێن جڤاکی بەرچاڤ کرینە.

3.2. شێوازێ ژیانا تاکەکەسان د ناڤ جڤاکیدا ناسنامەیا ئەوان بەرچاڤ دکەت، ئەڤ ناسنامەیە د ئەڤێ ڕۆمانێدا تووشی ئالۆزی و پرسگرێکێن مەزن بوویە و هەر تاکەکەسەك ب ئاوا و ڕەنگەکێ بەرەڤانییێ ژ ناسنامەیا خوە یا کەسی دکەت.

3.3. پرانییا کاراکتەرێن ڕۆمانێ گرێیا خوەکێمدیتنێ هەیە و ئەڤ گرێیە ب ئاوا و ڕەنگێن جودا د ناڤ دیالۆگ و ڕووداناندا بەرجەستە دبیت.

3.4. ئەڤ جۆرێ ڤەگێڕانێ بۆ ڤەگێڕانا ڕویدان و چیرۆکان هاتییە هەلبژارتن، ڤەگێرێ هەمان تشتزانە کو ب جهناڤێ کەسێ ئێکێ یێ کت "ئەز" کو گولێیە هاتییە ڤەگێڕان، و هەر ژ ئێکەم پشك و بەرپەر بەرجەستە دبیت و مفا ژ تەکنیکا "ڤەگێڕانا بیرهاتنان" هاتییە وەرگرتن.

3.5. گولێ وەکو کاراکتەرا سەرەکییا ڕۆمانێ ڕوودانێن گرنگێن ژیانا خوە و کاراکتەرێن دی بۆ ڕوحانێ ڤەدگێریت و د ناڤ ڤەگێرانا ئەوێدا ب زەلالی گرێیا خوەکێمدیتنێ و بنەمایێن ئەوێ وەکو "هەستکرن ب کێماسییێ، قەرەبووکرن، گرێیا خوەمەزندیتنێ، ئارمانج، شێوازێ ژیانێ، گرنگییا جڤاکی" بەرچاڤ دبن.

4. لیستا ژێدەران

4.1. پەرتووك

4.1.1. ب زمانێ کوردی

ئەدلەر، ئەلفرێد (2005) بووژانەوەی سایکۆلۆژیەت لە ژیاندا. و: شوکری سلێمان. هەولێر: دەزگای وەرگێڕان.

ئادلەر، ئەلفرێد (2022). ڕامانا ژیانێ. و: ئەڤراز سلێمان حاجی. دهۆك.

ئەسوەد، نەوزاد ئەحمەد (2011). فەرهەنگی زاراوەی ئەدەبی و ڕەخنەیی. سلێمانی.

بەرواری، خالد میکائیل (2019). تیۆرێن کەسایەتی. دهۆك.

حیتۆ، عارف (2011). مرۆڤ و جڤاك. هەولێر: وەزارەتا ڕەوشەنبیری لاوان.

سلێڤانەیی، کەمال (2011). نەیا بەندەمانێ، دهۆك: ئێکەتییا نڤیسەران.

شاملو، سەعید (٢٠١٠). قوتابخانە و تیۆرەکانی دەروونزانی کەسایەتی. و: محمد، فرمێسك ڕزگار و عەلی، سیدۆ داود. سلێمانی.

صلیوە، هاژین (2013). ڕەهەندی دەروونی لە شیعرەکانی لەتیف هەڵمەت دا. هەلێر: یەکێتی نووسەرانی کورد.

مەلازادە، ڕێبوار محەمەد (2016). نالی و سایکۆلۆژیای شیعر. هەولێر: دەزگای ئاوێر.

4.1.2. ب زمانێ عەرەبی

أحمد، سهير كامل (2003). سيكولوجية الشخصية. الاسكندرية: مركز الاسكندرية للكتاب.

ابو زعيزع، عبدالله (2013). مفاهيم المعاصرة في الصحة النفسية. عمان: الاكاديميون للنشر والتوزيع.

الحجازي، مدحت عبد الرزاق (2011). معجم مصطلحات علم النفس. بيروت: دار الكتب العلمية.

الموسى، د. انور عبد الحميد (1976). علم النفس الادبي (مناهج سيكولوجي في قراة الاعماق. قاهرة: دار النهضة العربية.

4.1.3. ب زمانێ ئینگلیزی

Adler, Alfred (1992). Understanding Human Nature The Psychology of Presonality. London: Oneworld Publications.

Alwisol (2017). Psikologi Kepribadian. Malany: UMM Pross.

Schultz Duane P. & Sydney Ellen Schultz (2004): Theories of Personality, Belmont: Thomson Wadsworth.

4.1.4. ب زمانێ فارسی

ادلر، الفريد (1370). روان شناسی فردی. ترجمه: حسن زمانی شرفشاهی: تهران.

شمیسا، سیروس (1383). نقد ادبی. تهران: انتشارات فردوس.

4.2. کۆڤارێن ئەکادیمی

4.2.1. ب زمانێ کوردی

عەبدولرەحمان، حسین عثمان (2018). فەلیتێ قوتو و نارسیسم ـ خواندنەکا ڕەخنەیی دەروونشیکاری. گۆڤارا زانکۆیا زاخۆ. پەربەندا 6. ژمارە (1).

4.2.2. ب زمانێ عەرەبی

مهدي، نشوان عطی (2015). التعويض النفسي و دلالالة في رسوم تولوز لوترك. مجلة جامعة بابل. العدد 4.

4.2.3. ب زمانێ فارسی

سنچولی، احمد و کیچی، زهرا (2014). تحلیل شخصیتدمنه با تکیه بر نظریۀ روانشناسی فردی ئلفرد ئدلر، ژ: ٢٢٩، زبان و ادب فارسی (نشریۀ سابق دانشکده ادبیات دانشگاه تبریز).

شيلينگ، لويس (1382). نظريه هاي مشاوره: ديدگاه هاي مشاوره (نظريات الاستشارة: الآراء الاستشارية). ترجمته إلى اللغة الفارسية: خديجة آرين.

كلاينبرگ، اتو (1386). روان شناسى اجتماعى، ترجمەى: طاهره جواهرساز، تهران: انتشارات رشد.

4.2.4. ب زمانێ ئینگلیزی

Ismagilova, F. S., & Khamenehei, N. (2023). Alfred Adler's Individual Psychology in Light of Classical Persian Literature. *Changing Societies & Personalities. 2023. Vol. 7. Iss. 1, 7*(1), 213-223.

Zwart, H. A. E (2019). Alfred Adler's concept of organ inferiority. In: *Purloined Organs. Palgrave Pivot, Cham.* https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-05354-3

García, T., Rodríguez, C., Rodríguez, J., Fernández-Suárez, A., Richarte, V., & Ramos-Quiroga, J., A. (2019). Psychosocial profiles of adults with ADHD: A comparative study of prison and outpatient psychiatric samples. The European Journal of Psychology Applied to Legal Context, 11, 41-49. https://doi.org/10.5093/ejpalc2018a14.

مالپەر

4.2.5. ب زمانێ کوردی

نووربەحش، عەلیرەزا (2020). هەستی خۆ بە کەمزانین و قەرەبووکردنەوەی ئەو هەستە. و: شاهین کەریم. www.Awene.com

4.2.6. ب زمانێ ئینگلیزی

Cherry, Kendra (2023). What is compensation. www.Verywellmind.com

ايجاد الديناميكيات النفسية والاجتماعية في رواية "مزمار الانتظار" للكاتب كمال السليفاني حسب نظرية ألفريد ادلر

الملخص:

بحسب النظرية الأدبية فان هناك علاقة متينة تربط الرواية بالمجتمع والافراد، بحيث تصبح الرواية في كثير من الاحيان بمثابة مرآة للمجتمع، يتم فيها عرض الكثير من الديناميكيات المعقدة بين الأفراد ومجتمعاتهم، حيث تجسد الابعاد النفسية ومدى تأثيرها على سلوكيات الافراد ومشاعرهم داخل بيئاتهم الاجتماعية.
على ضوء هذه الرؤية الأدبية، فان هذا البحث يحاول تحليل رواية "مزمار الانتظار" للكاتب كمال السليفاني، مستندا في ذلك على الأبعاد النفسية والاجتماعية التي اتسم بها أبطال الرواية، الأمر الذي دفع بالكاتب الى الاستعانة بالتقنيات الفنية للرواية، بحيث كتب روايته من وجهة نظر اجتماعية-نفسية، بشكل تعبر عن حياة الفرد والظروف الاجتماعية التي يعيش فيها.
ولتحقيق غرضها استعانت الرواية بعنوان " الديناميكيات النفسية والاجتماعية في رواية "مزمار الانتظار" للكاتب كمال السليفاني حسب نظرية ألفريد ادلر".
ولجأ الباحث الى نظرية التحليل النفسي لشخصية ألفريد أدلر في كتابة هذا البحث، لان هذه النظرية تؤكد على العلاقة الوثيقة بين المجتمع والأفراد، وتحض على ضرورة دراسة هذه العلاقة ومتابعتها. وتوصل الباحث الى ان الروائي استطاع وبنجاح تجسيد العقد النفسية للأفراد داخل المجتمع وتوظيفها بحيث تعبر عن هوية اولئك الأفراد وجماعاتهم ضمن اطار محدد، وتمكن من رسم العقد النفسية لاسيما عقدة (الشعور بالنقص) لدى الأفراد وبيان تأثيراتها على سلوكيات أفراد المجتمع.

الكلمات المفتاحية: الشخصية، الشعور بالنقص، المجتمع، آدلر، مزمار الانتظار، الرواية.

FINDING THE PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL DYNAMICS IN KAMAL SULEIVANI'S NEY YA BENDEMANÊ (THE WAITING NAIL) BASED ON ALFRED ADLER'S THEORY

ABSTRACT:

Based on literary theory, the novel titles ***Ney ya Bendemanê*** **has** a strong relationship with society and individuals. The novel often becomes a mirror of the society, in which many complex dynamics are displayed between individuals and their communities, reflecting the psychological dimensions and the extent to which they affect individuals' behaviors and feelings within their social environments.
In the light of this literary vision, this research attempts to analyze Kamal Suleivani's novel Suleivani's *Ney ya Bendemanê* (*The Waiting Nail*), according to the psychosocial dimensions of the protagonists, which prompted the writer to use the novel's artistic techniques, writing his novel from a socio-psychological point of view, in a way that reflects the individual's life and the social conditions in which he lives.
For this purpose, the novel was used by Suleivani's novel *Ney ya Bendemanê* (*The Waiting Nail*) based on Alfred Adler's Theory to conduct an article entitled Finding the Psychological and Social Dynamics in the novel. The researcher resourced the psychoanalytic theory of the character Alfred Adler in writing this research, because this theory emphasizes the close relationship between society and individuals and urges that this relationship is studied and pursued.
The study revealed that the novelist was able to successfully embody the psychological contract of individuals within society and employ it so as to reflect the identity of those individuals and their groups within a specific framework. Moreover, he was able to draw the psychological contract, especially one (inferiority complex) of individuals and demonstrate its effects on the behaviors of members of society.

KEYWORDS: Character, Feeling Inferiority, Society, Adler, The Waiting Nail, Novel.